

SMUTEČNÍ KAPLE

architektonická studie
07 | 2022

ZÁKLADNÍ ÚDAJE

název

Interiér hřbitovní kaple

místo stavby

Hřbitovní 1150/14
737 01 Český Těšín

investor

Město Český Těšín
nám. ČSA 1/1
737 01 Český Těšín

projektant

FRIS architekti s.r.o.
IČ 141 43 640

datum

červenec 2022

ZADÁNÍ

Předmětem zadání byl návrh rekonstrukce interiéru hřbitovní kaple hlavního hřbitova v Českém Těšíně. Součástí je také úprava místností posledního rozloučení a chodby, která tuto místnost s kaplí spojuje.

ŠIRŠÍ VZTAHY A HISTORIE

Jedná se o stavbu, která je součástí architektonicky významného komplexu staveb, které slouží potřebám hřbitova. Komplex se skládá z kaple samotné, správní budovy, židovského pohřebního domu, oplocení, kryté venkovní chodby se zeleným prostranstvím a z hospodářské části. Později bylo k budově kaple přistavěno technické zázemí, které bohužel nectí původní tvarosloví komplexu. Autorem původního architektonického řešení je Bedřich Fulda. Stavba kaple vznikla mezi léty 1920-1928. Jedná se o stavbu s centrálním půdorysem a jednou boční lodí. V závěru kaple je klenutá apsida. Stavba nese prvky barokní a empírové.

DUCHOVNÍ KONCEPT

Hřbitovní kaple by měla být místem, kde prožíváme poslední rozloučení se zesnulou osobou. Místem, kde se mísí důstojnost s harmonií, konec s nadějí. Nejzranitelnějšími jsou pak samozřejmě truchlící, především nejbližší rodina. Náš návrh je zaměřen na tvorbu unikátní atmosféry, která bude podporovat vnitřní duchovní prožitky. Atmosféry, která bude zároveň pomáhat k překonání bolesti. Půdorys řešené stavby sestává ze tří místností. Místnost posledního rozloučení je místem určeným ke kontemplaci. Je to prostor s intimní atmosférou, dobrou akustikou a světelným zádušním konceptem. Z této místnosti pak do prostoru kaple vede krátká chodba. I ona bude součástí specifického konceptu a duchovního rituálu. Chodba a její materiállové řešení má pozůstalým nabídnout prostor pro srovnání myšlenek, pro poslední nádech a výdech před započítím hlavního obřadu pohřbu. Intimní nasvětlení a barevné řešení budou celou náladu průchodu doplňovat. A pak se otevře krásný prostor kaple, jako by se otevřel celý svět. Kaple je prosvětlená, plná naděje, prostorná a vzdušná. Vnímání konce jako nového začátku, potlačení rozdílů mezi zemí a nebem.

KAPLE - STÁVAJÍCÍ STAV

Práci nad koncepcí interiéru jsme zahájili analýzou stávajícího stavu. Využíváme autentické prvky, potlačujeme některé zásahy, které jsou v požadovaném konceptu rušivé nebo nepůvodní. K těmto prvkům patří 1) Černý pruh dlažby zakončen černým katafalkem – sužující, těžký prvek, který od prvního momentu vstupu do kaple navozuje extrémní negativní pocit „těžkosti“ celé situace. Vzhledem k původním dispozičním výkresům předpokládáme, že se nejedná o dobovou dlažbu.

2) Římsy a jejich výrazné kontrastní pojednání k bílé omítce vytváří dvě pomyslné horizontální plochy - bariéry, které celý prostor pocitově oddělují od krásné vzdušné klenby a zbytečně jej snižují. Římsy budou samozřejmě zachovány, jelikož jsou prvkem původním, zohledňujícím neobarokní koncepci tvarosloví kaple, jejich kontrast však bude potlačen. Budou tak krásným svědectvím doby, vynikajícím ve hře světla a stínu.

3) Boční loď – její původní funkce byla kompoziční, v její ose se nachází druhý vstup do kaple přímo z hlavní hřbitovní cesty. Technické a umělecké požadavky se však postupem času změnily. Je nutné v kapli nalézt místo pro technické a hudební vybavení, jakými jsou například varhany nebo klávesy. Z hlediska vnímání celého prostoru kaple je zásadní zachování osových průhledů a pohledu na všechny původní dveře. Dvě krajní pole boční lodi mohou být vizuálně potlačeny mobilními akustickými panely, nikoliv však na úkor vnímání celé symetrické tektoniky kaple.

4) Stávající mobiliář kaple – barevně i tvarově nejednotný, nahodilý. V kapli se nachází několik zcela nevhodných prvků, jako je například kovový paravan, laminátový odkládací stolek, univerzální židle. Kostelní lavice jsou sice v jistém smyslu romantické, ale pro celkový koncept kaple bohužel nevhodné.

5) Technickými nedokonalostmi stavby pak můžeme označit akustickou a tepelnou nepohodu prostoru, které jsou uživateli vnímány jako zásadní problém.

KAPLE - HODNOTNÉ PRVKY

Hřbitovní kaple je unikátním architektonickým dílem s množstvím autentických prvků, jako je například její přísná osovost, symetrie, centrální klenba, apsida v závěru a její kupole. Dále za autentické považujeme výplně otvorů s kontrastním barevným pojednáním, které je patrné také z původních černobílých fotografií exteriéru. Zajímavé fialovomodré světlo, které okenními otvory prochází, vytváří krásný základ zádušního prostoru. Přísná osovost se projevuje v dispoziční orientaci vstupů.

KAPLE - KONCEPT INTERIÉRU

Jak vhodně přiblížit smrt a přisoudit jí smysl? Zároveň zachovat důstojnost a vážnost celého rituálu? Jak vnést do duší a srdcí naději, potlačit tíživost? Kruh. Je prapočátkem všeho. Je to symbol harmonie, jednoty i nekonečna. Symbol pomíjivosti, ale i komplexního smyslu života. Cílem bylo učinit hranici mezi zemřelým a pozůstalými měkčí. Navázali jsme na původní prvek dispozice – oblý tvar stupně, oddělujícího úroveň pozemskou a světskou. Stejně tak jsme zaoblili i čelní plochu katafalku. V utváření vnitřní dispozice jsme si vzali jako referenci symboliku kruhu. Kruh je symbolem života a smrti, zobrazuje cyklické vnímání světa. Kruh znázorňuje jednotu, rovnováhu, nekonečno, ale také uklidnění. Zvolili jsme tedy centrální dispoziční princip, který je propsaný do tvarosloví a polohy lavic. Zaohlením se tak pomyslná komunikace mezi truchlícími a zemřelým stává přijatelnější. Celou kompozici doplňuje řečnický pultík na půdoryse kruhu.

KAPLE - KONCEPT OSVĚTLENÍ

Od samotného začátku tvorby nám bylo jasné, že nejzásadnějším nositelem konceptu bude světlo a stín. Světlo totiž umožní kapli vyniknout v celé její tektonické kráse, a není tak zapotřebí aplikovat žádné další výrazové prvky interiéru. Osvětlení navrhujeme ve třech rovinách.

1) reflektory, které budou nasvětlovat postranní oblouky a klenbu apsidy

2) reflektory umístěné na vrcholové římse, které budou nasvětlovat prostor hlavní klenby

3) tubusová svítidla na pilířích a tubusová svítidla odkazující na tvarosloví svícňů v závěru apsidy (za katafalkem). Tato svítidla budou svítit rozptýleně, teplým světlem.

KAPLE - TECHNICKÁ OPATŘENÍ

Technické nedostatky, které brání komfortnímu užívání a pobytu v kapli, jsme se snažili vyřešit vizuálně citlivým způsobem, který bude ctít symetrii prostoru a jeho celkové prostorové působení. Jedná se o akustickou a tepelnou pohodu, kterou by stavba bezesporu měla splňovat.

Akustika. Hledali jsme možnosti aplikace akustických prvků, které stávající stav zlepší a zkrátí dobu dozvuku na úroveň, která umožní zajistit přijatelnou kvalitu hudby a mluveného slova. Samozřejměostí je pak použití jednoduchého systému ozvučení, kde reproduktory budou zavěšeny na postranních nosných tyčích, umístěných po stranách hlavní kupole (společně s reflektory). Akustické panely jsou umístěny

v postranních nikách hlavního prostoru kaple. Jsou vždy odsazeny od boční hrany pilíře o cca 10cm, aby nenarušily prostorovou tektoniku stěn. Horní hrany panelů budou výškově srovnány s dělicí příčkou okenních výplní. Jejich výška je navržena tak, aby podporovala vertikálnítu prostoru, ale zároveň aby nekonkurovala samotným převýšeným obloukům, které niky nahoře uzavírají. Aplikací panelů jsme chtěli vizuálně oddělit potřebné technické zázemí boční lodi a zároveň podpořit symetrii prostoru kaple. Umístili jsme panely i do dvou volných polí na rozhraní hlavní a boční lodi. Tyto panely však budou snadno přemístitelné - demontovatelné. Umístěním panelů přispějeme velmi pozitivně ke zkvalitnění akustiky v prostoru hřbitovní kaple. Srozumitelnost mluveného slova je zde totiž jednou z nejdůležitějších věcí. Jelikož je uvažováno s výměnou dlažby, navrhli jsme do prostoru kaple podlahové vytápění, které nebude prostor nijak vizuálně narušovat.

KAPLE - MATERIÁLOVÉ ŘEŠENÍ

Materiálové řešení kaple je jednoduché a důstojné. Stěny, stropy i římsy budou v bílé barvě. Vynikne tak jemná hra světla a stínů. Dlažba je zvolena keramická, světlá béžová, s kvalitním dekorem kamene. Navazuje tak barevně na pravděpodobně původní dlažbu, která se ještě dnes nachází ve spojovací chodbě. Navrhovaná dlažba je však velkoformátová, aby její měřítko obstálo při vnímání celého prostoru důstojně. Katafalk a řečnický pultík je navržen z umělého kamene - corianu v barvě bílé, s jemnou kamennou strukturou. Tento materiál jsme zvolili mimo jiné i kvůli jeho tvarové flexibilitě. Je možné také v rámci materiálu vytvořit podsvícené plochy, které mohou a nemusejí být vidět. Takto je navrženo čelo katafalku, kde bude podsvícen symbol kříže. Kříž však může zůstat také nepodsvícený, tedy nezobrazený. Akustické panely budou bílé. Mobilář jsme zvolili ve světlém dřevu s čalouněním ve sjednocené světlé pastelové barvě. Tvarosloví mobiláře je pak souzněním jednotné kompaktní formy a snahou vnést do interiéru, v návaznosti na členění okenních otvorů, menší měřítko. V neposlední řadě bylo záměrem také podpořit vertikálnítu prostoru.

**MÍSTNOST POSLEDNÍHO ROZLOUČENÍ, CHODBA
- STÁVAJÍCÍ STAV**

Důstojnost prostoru místnosti posledního rozloučení dávno pominula, pokud v ní někdy vůbec byla. V současné době se jedná o temnou místnost, oblouženou dřevěnými prvky, podhled tvoří nasvětlené plastové prvky. Výstavní prostor je tak nějak “za rohem”. Součástí místnosti jsou temné závěsy, za kterými by se schoval kdejaký bubák. Celek chrlí pocit strachu, beznaděje a smutku. Chodba, ze které je místnost přístupná, je očividně pouhou technickou spojnici, tedy prostorem bez zvláštní interiérové péče. Toto chceme změnit, chodba musí být součástí celého duchovního konceptu.

**MÍSTNOST POSLEDNÍHO ROZLOUČENÍ, CHODBA
- HODNOTNÉ PRVKY**

Místnost posledního rozloučení zde původně nebyla. Za původní lze uvažovat obložkové zárubně. Dalším kvalitním prvkem, patrně však nikoliv původním, je kamenný obkad stěny chodby.

**MÍSTNOST POSLEDNÍHO ROZLOUČENÍ, CHODBA
- KONCEPT INTERIÉRU**

Místnost jako intimní, teplá a důvěrná, teplé světlo nasvětlující zemřelého. Maximální kontemplace okamžiku a upření mysli na rozloučení. V této chvíli chceme i nechceme být sami. Chceme se uzavřít, ale zároveň chceme, aby při nás někdo stál. A tím někým bude anděl, se svěšenými křídly. Anděl, který s pokorou přihlíží a chrání nás i zemřelého. Anděl, který bude sochou, a bude za námi stát. Bude to zároveň středobod pohledu z temné chodby, která má být filtrem mysli mezi rozloučením a nadějí. Středobodem samotné místnosti posledního rozločení se díky vhodnému osvětlení a mírné úpravě dispozice stane prostor pro zemřelého. Anděl bude zemřelého střežit. Ale bude stát na straně živých. Pro účely projektu jsme se inspirovali tvorbou Johna O’Connora a jeho sochou “Moth”.

**MÍSTNOST POSLEDNÍHO ROZLOUČENÍ, CHODBA
- KONCEPT OSVĚTLENÍ**

Koncept osvětlení je jednoduchý. Bude se jednat o liniová ambientní svítidla. Ta budou v chodbě nasvětlovat strop i podlahu, v místnosti pak jen strop. Linka světla bude pronikat až za skeněnou příčku se zemřelým, a bude tím symbolizovat nekonečno lidské duše. Hlavním nasvětleným bodem bude místnost se zemřelým. Anděl bude nasvětlen zespodu i shora,

kde bude kruhový led pásek vytvářet pomyslnou aureolu.

**MÍSTNOST POSLEDNÍHO ROZLOUČENÍ, CHODBA
- TECHNICKÁ OPATŘENÍ**

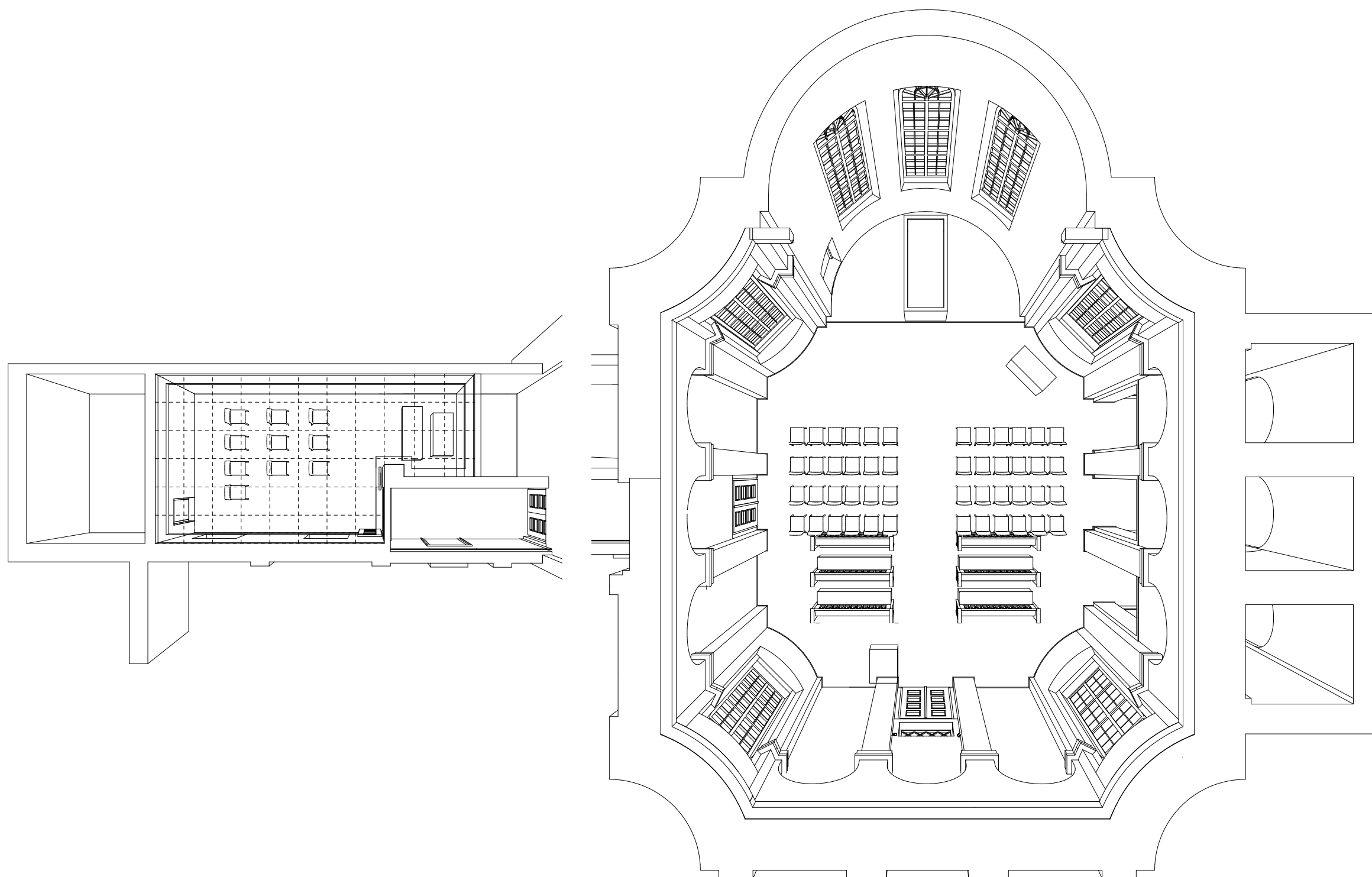
Obě místnosti vyžadují nároky na akustiku. Budou použité akustické podhledy. Topení bude obdobné jako u hlavní kaple - podlahové.

**MÍSTNOST POSLEDNÍHO ROZLOUČENÍ -
MATERIÁLOVÉ ŘEŠENÍ**

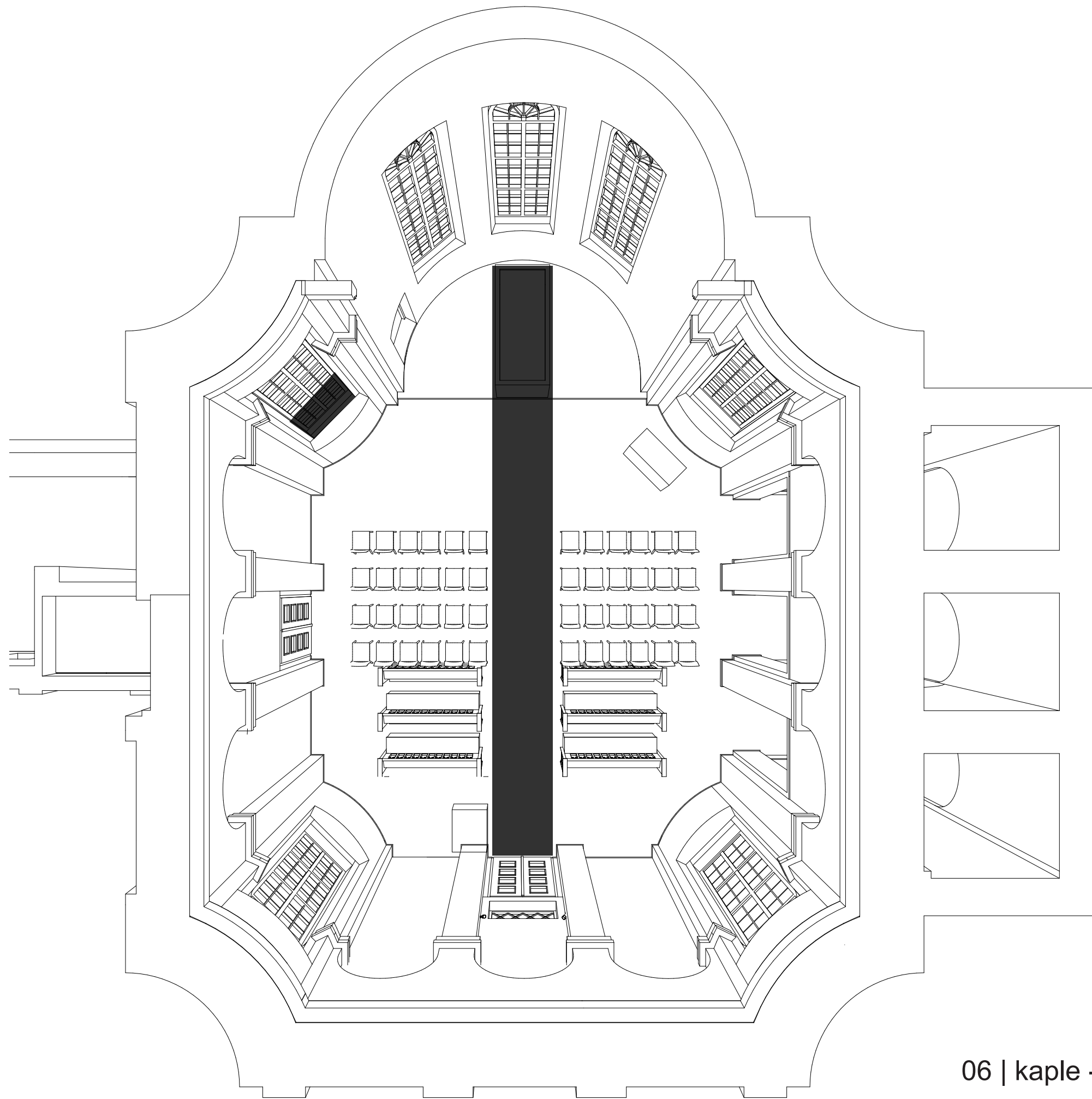
Materiálové řešení navazuje na koncepci hlavní kaple, je však hlubší, řekněme temnější a intimnější. Na podlahu bude použita tmavá dlažba, na stěně v chodbě bude ponechán kamenný obklad, v místnosti bude obklad stěny doplněn v podobném duchu. Nátěr ostatních stěn v chodbě bude tmavý. V místnosti se budou za sochou nacházet světlé polotransparentní závěsy, tvarově zaoblující celou místnost. Lavice materiálově navazují na lavice v hlavní kapli, nejsou však zaoblené. Prostor u zemřelého je doplněn teplým dřevěným obkladem. Místnost pro umístění rakve je oproti stávajícímu stavu zvětšena, aby nepůsobila tak extrémně stísněně. Prosklená stěna je navíc vysunuta dopředu tak, aby nepůsobila jako schovaná někde v dálí.

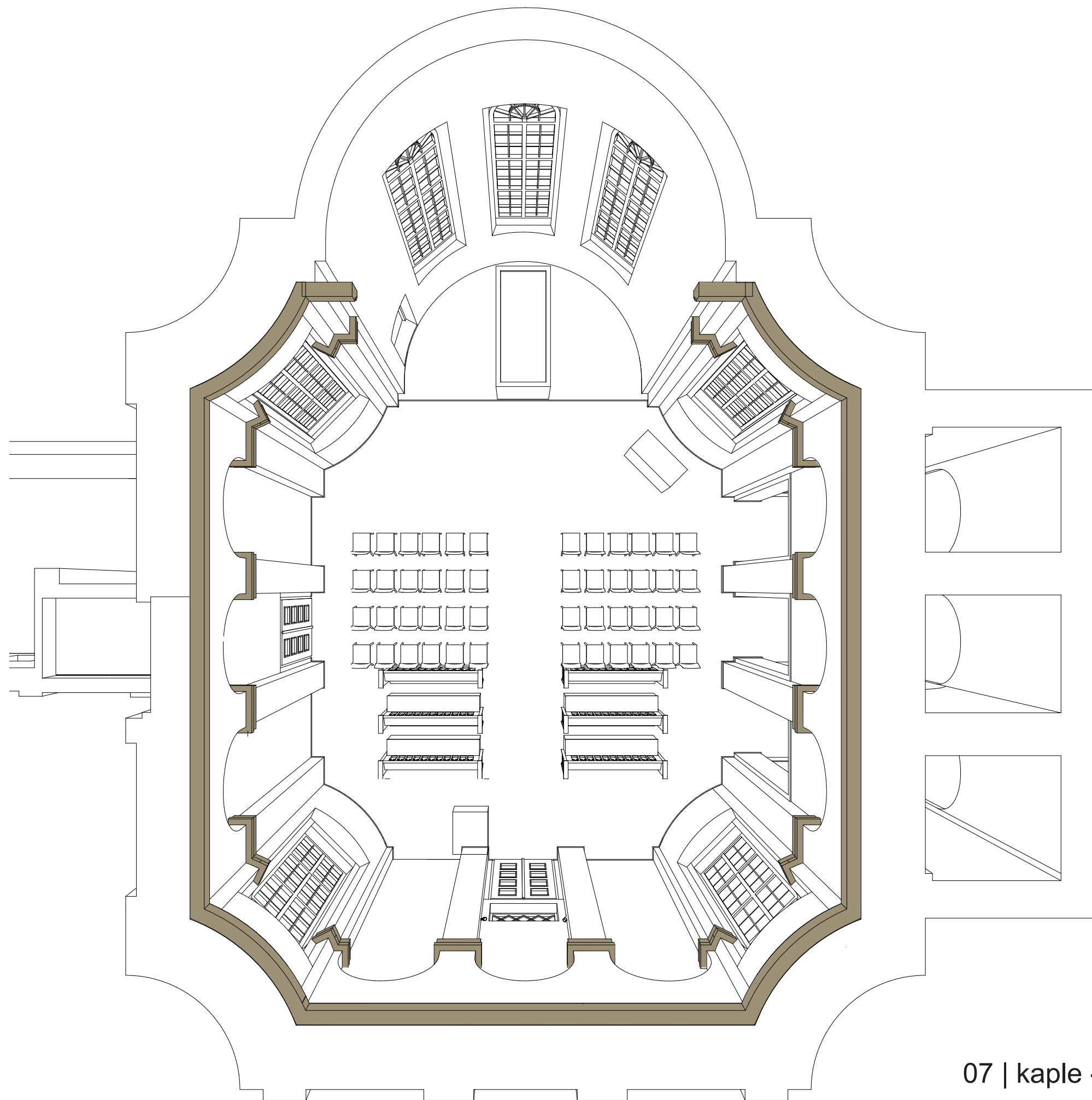
ZÁVĚR

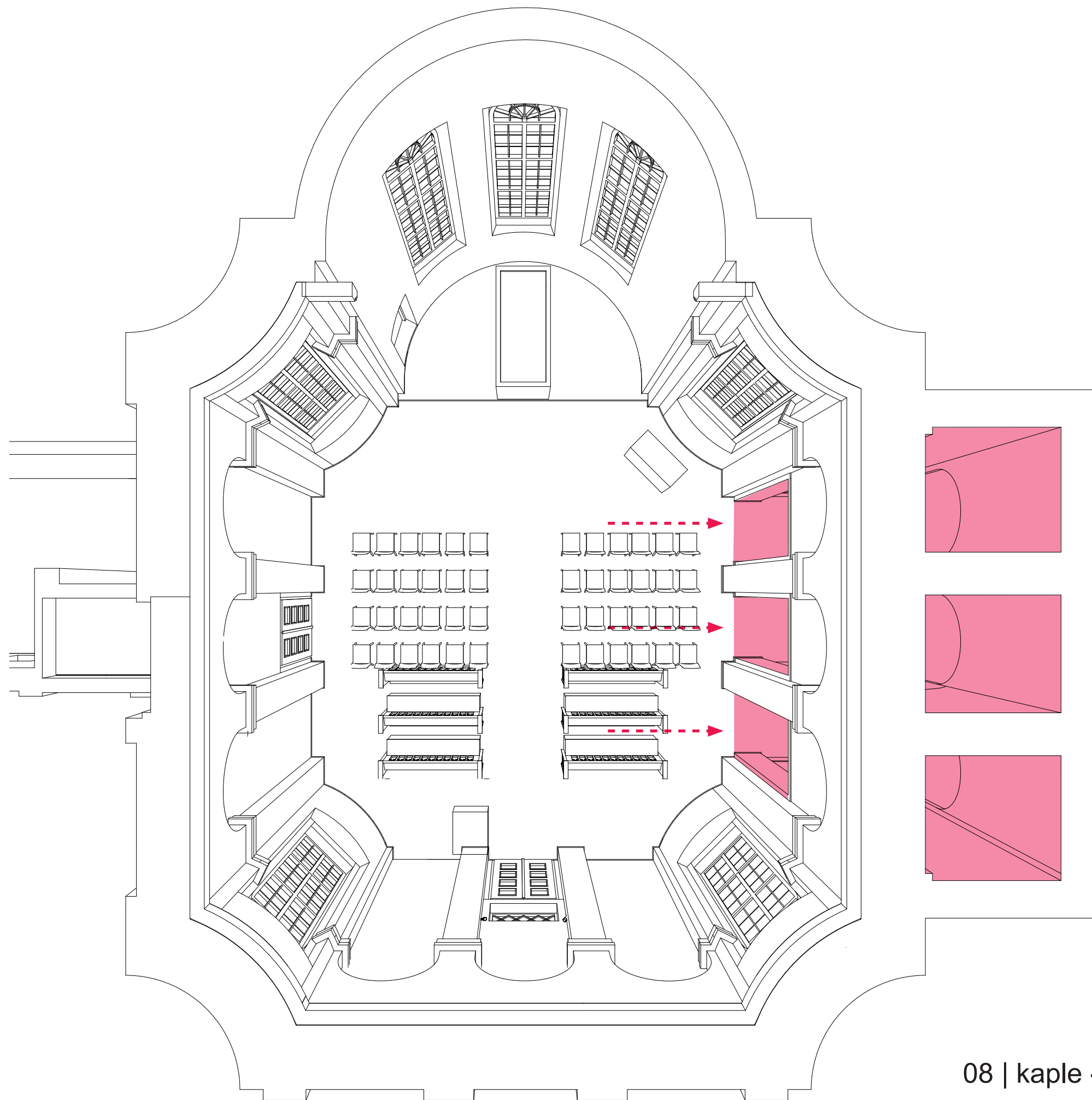
Náš návrh odhaluje, že komplexní řešení všech prostorů může mít silný vliv na celý emoční prožitek. Pokud je nutností tento obřad navštívit, pak bychom jej měli prožít v té nejvhodnější atmosféře, kde emoce budou moci kulminovat. Od soukromého rozloučení, soukromých vzpomínek, chvíle ticha a zamyšlení v místnosti posledního rozloučení. Poté projdeme tmavou chodbou s náladovým osvětlením. Máme možnost se zde naposledy sami zamyslet, dvakrát se nadechnout a vydechnout. Poté vstoupíme do kaple, rozzářené hrou světla a stínu. Klidné, pokorné a plné naděje. Obřad sledujeme v kruhu přátel, rodiny, známých. Kolem svítí svíce, hranici života a smrti zjemňují oblé tvary mobiliáře. Klenba apsidy svítí, ale neruší tam žádné výrazné svítidlo. Svítí, protože je v ní naděje, naděje dlouhá, naděje nekonečná. Ta nikdy neumírá.

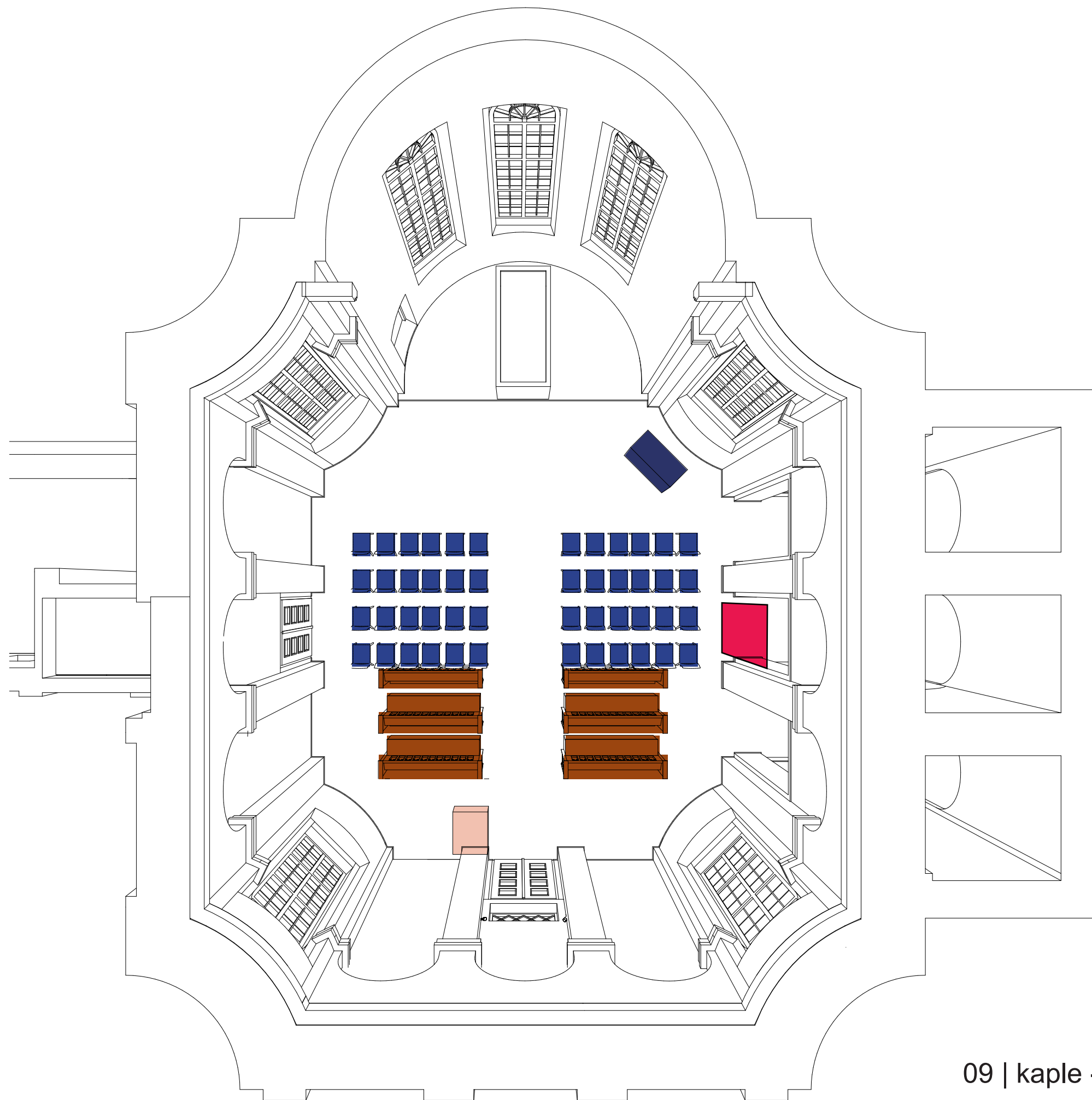

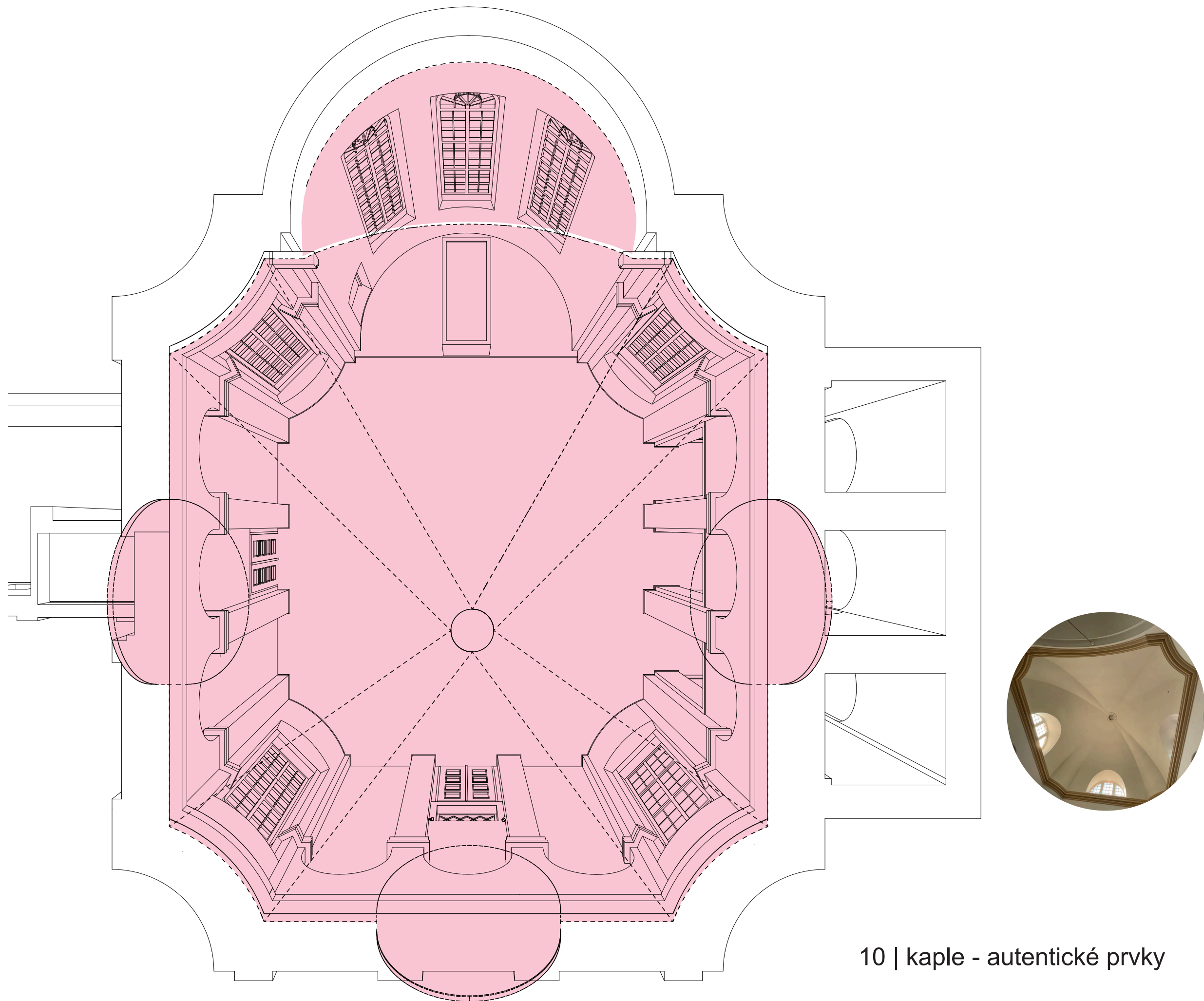

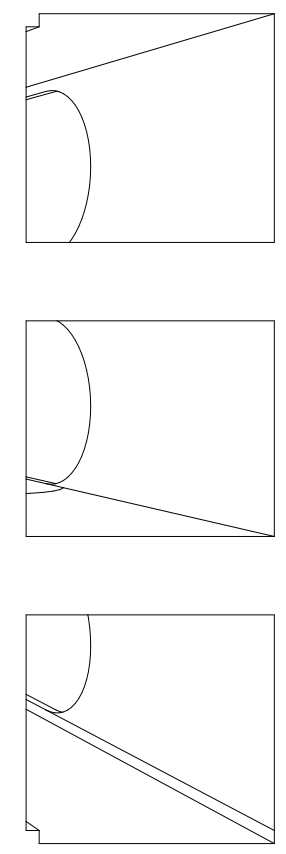
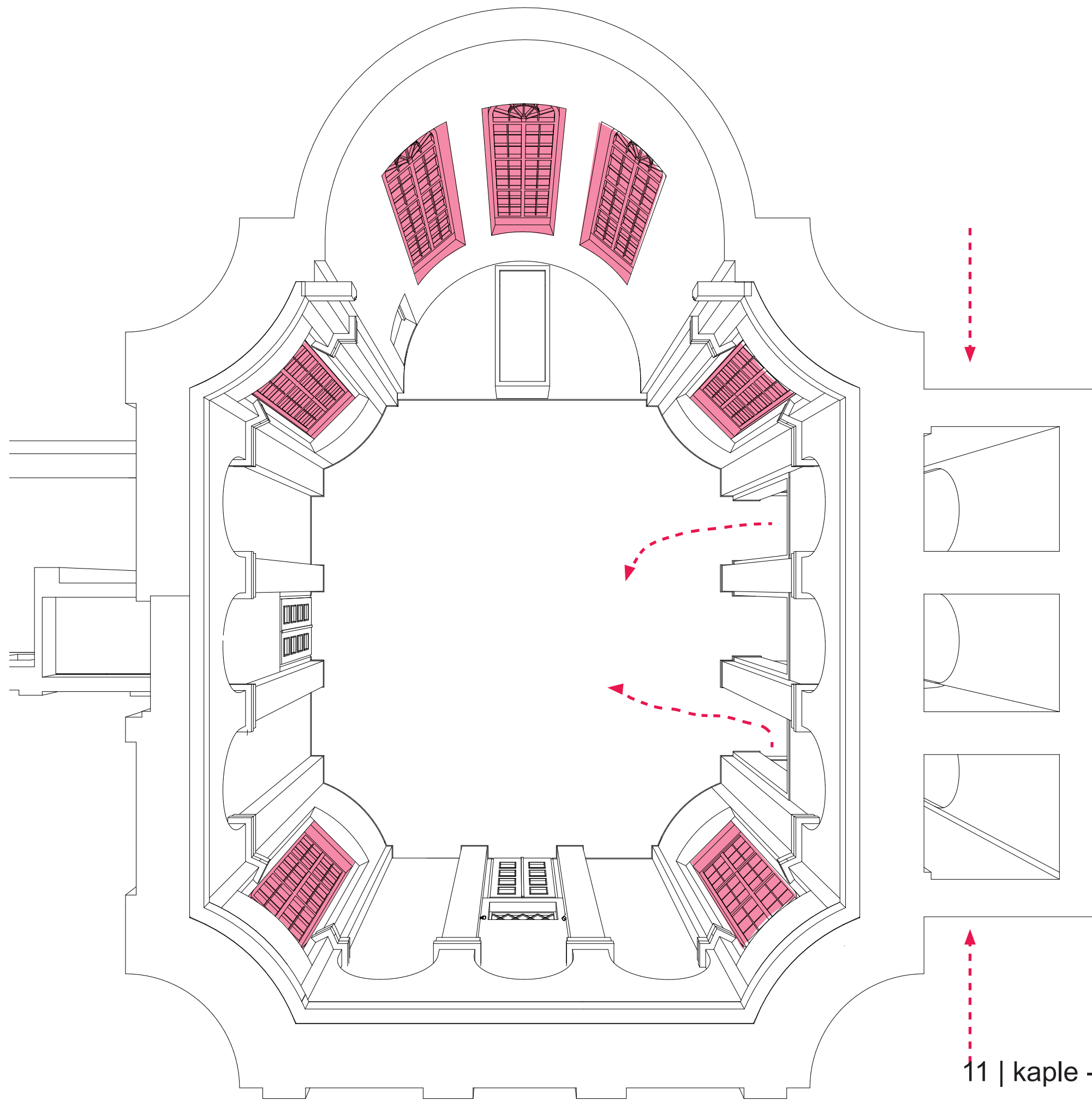

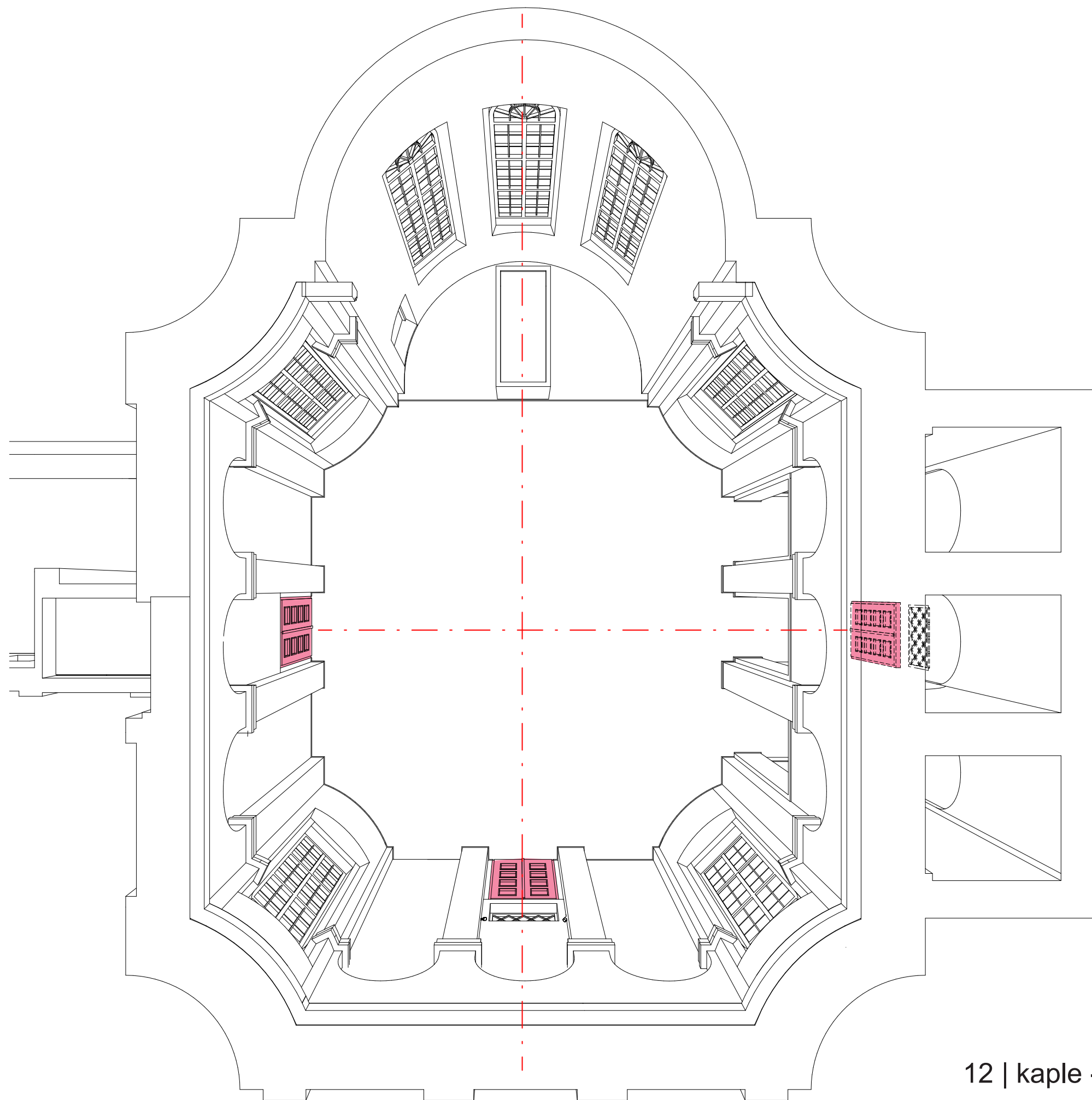

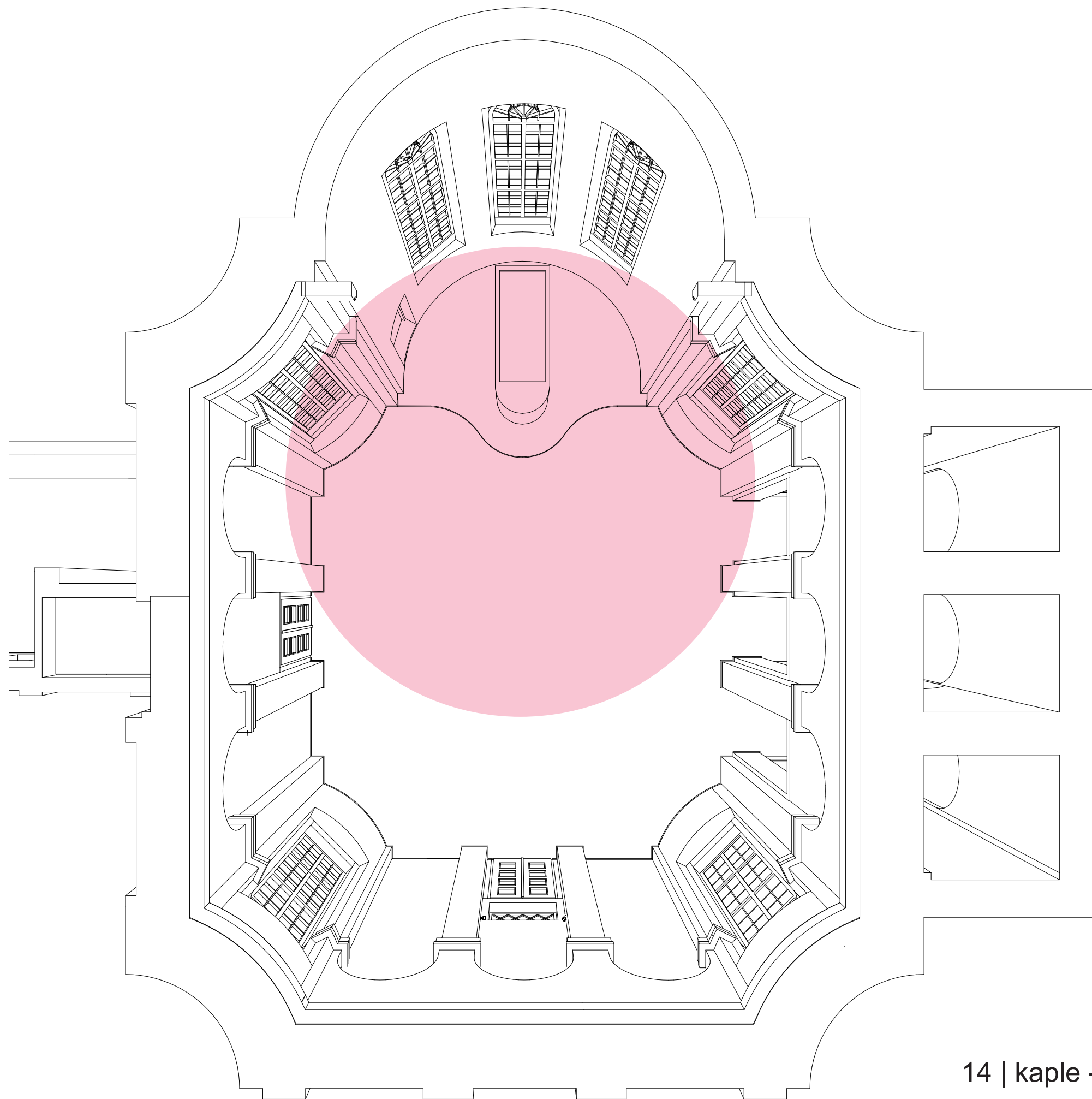

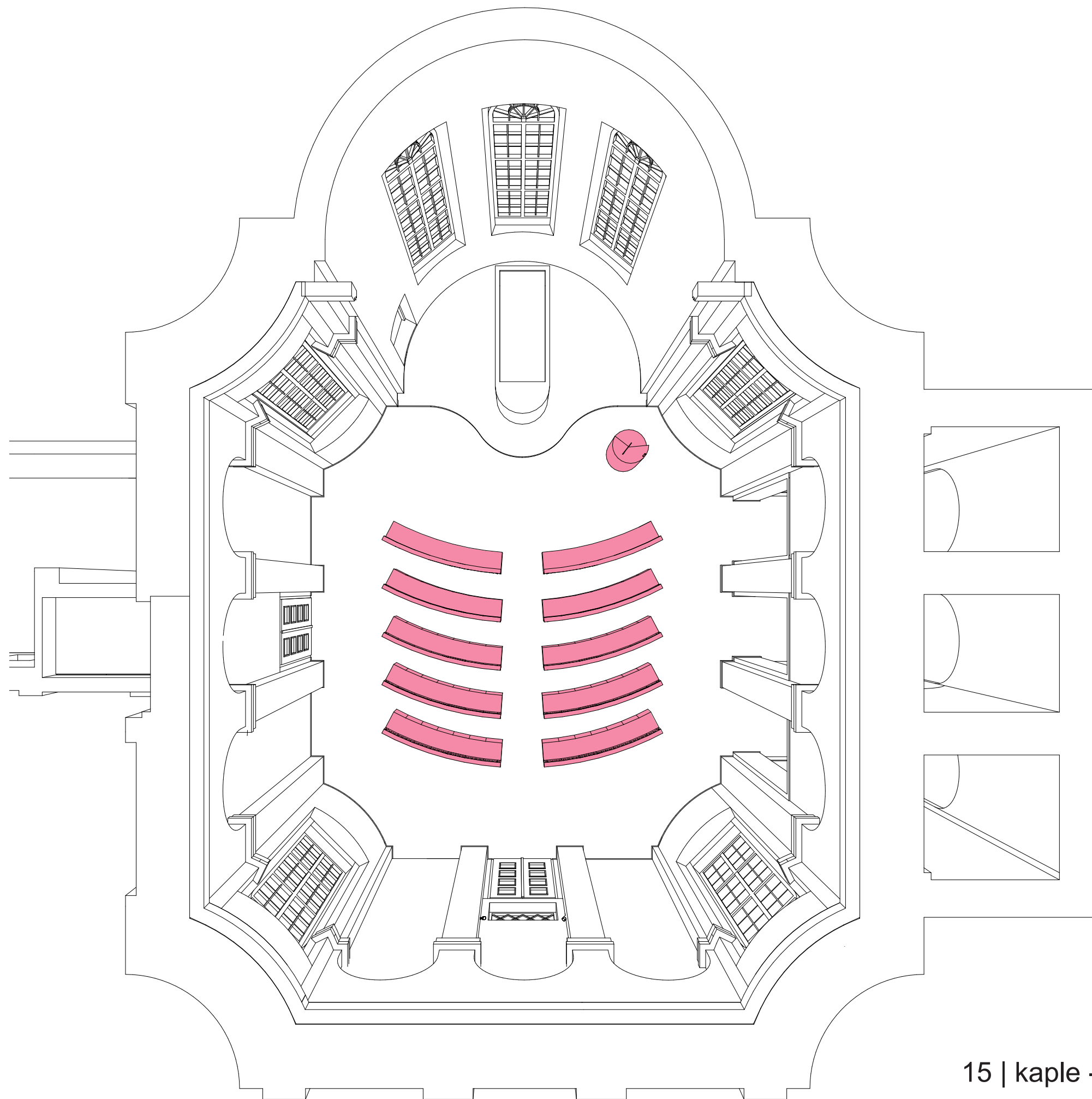

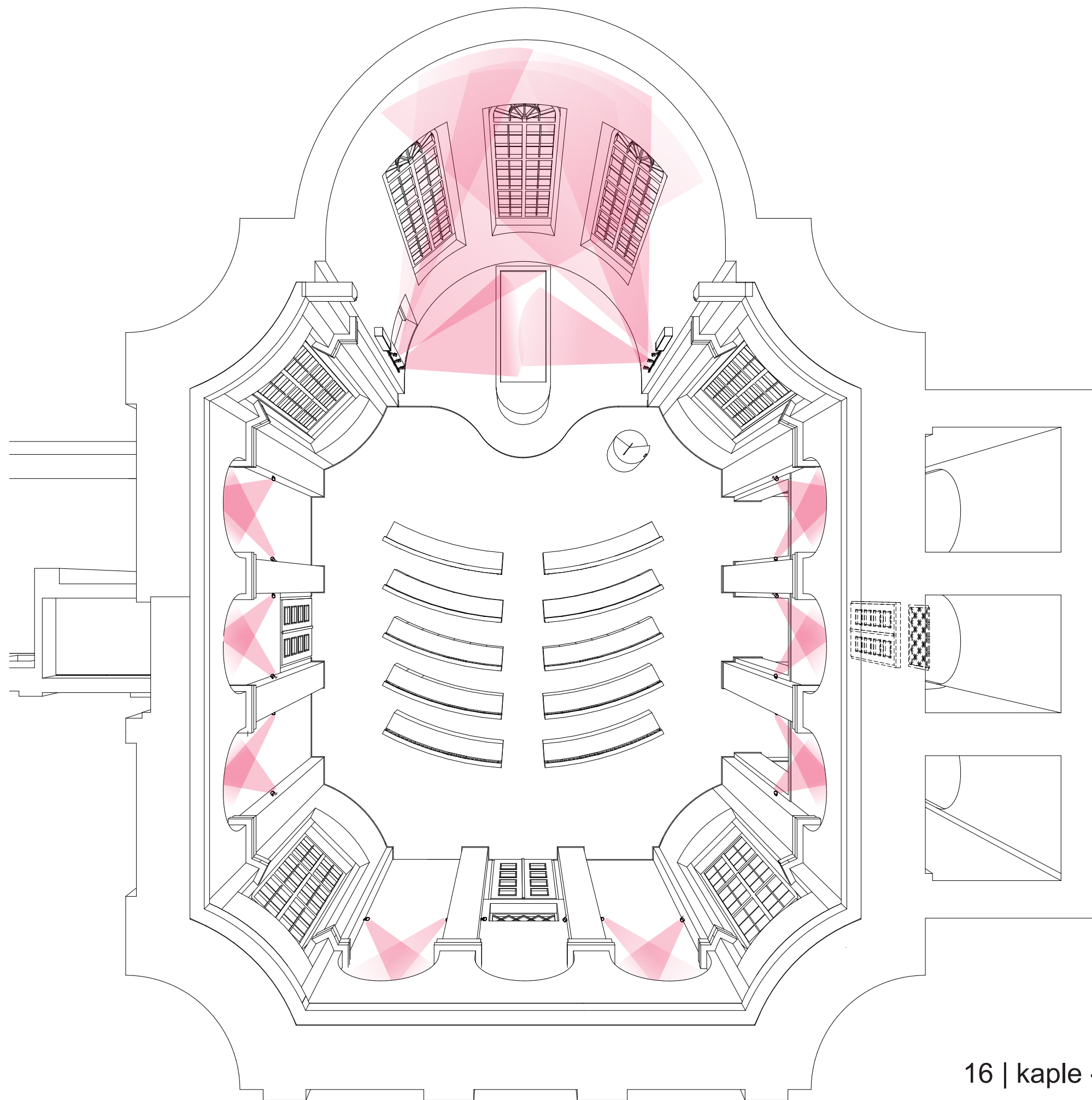

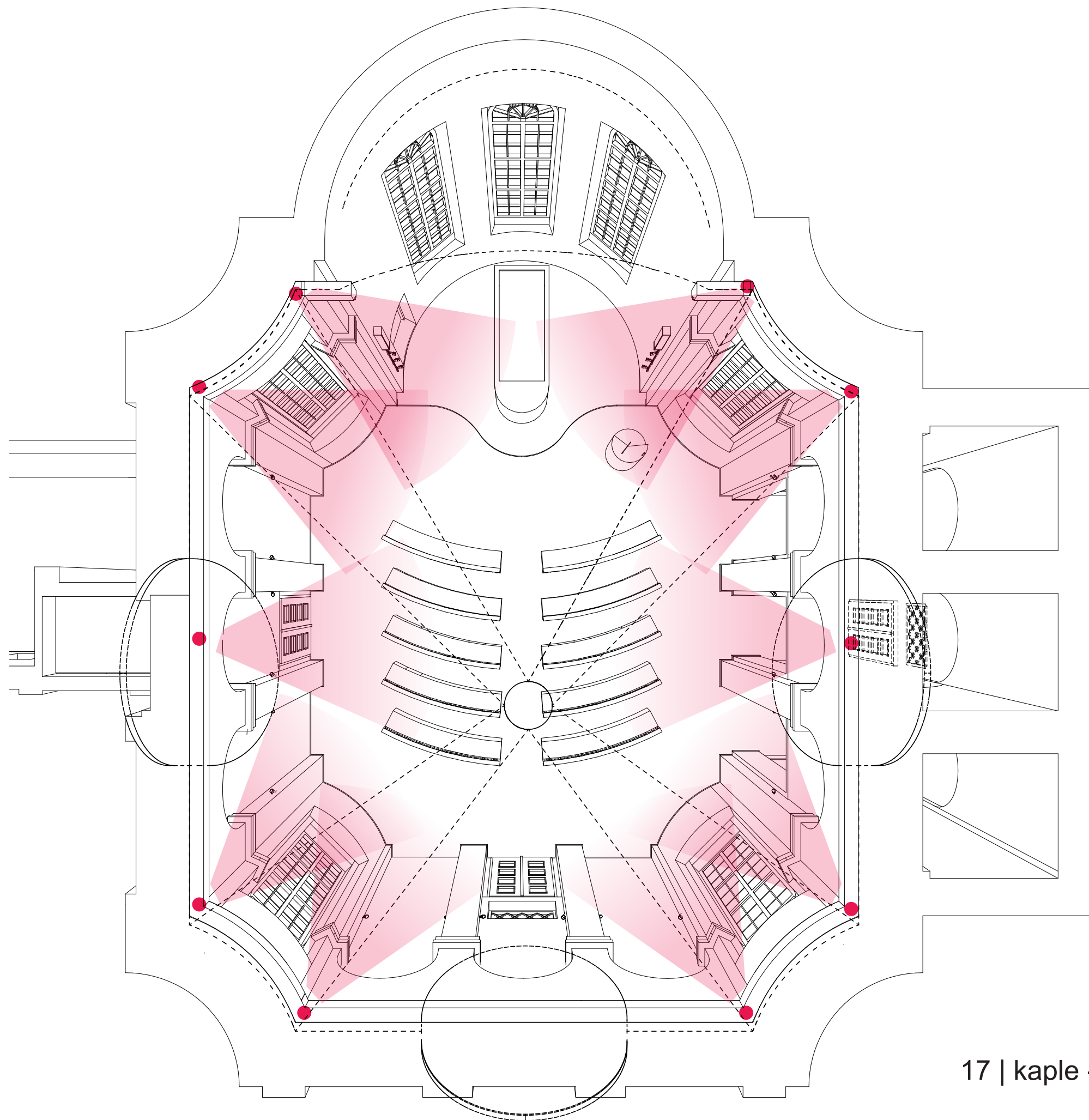

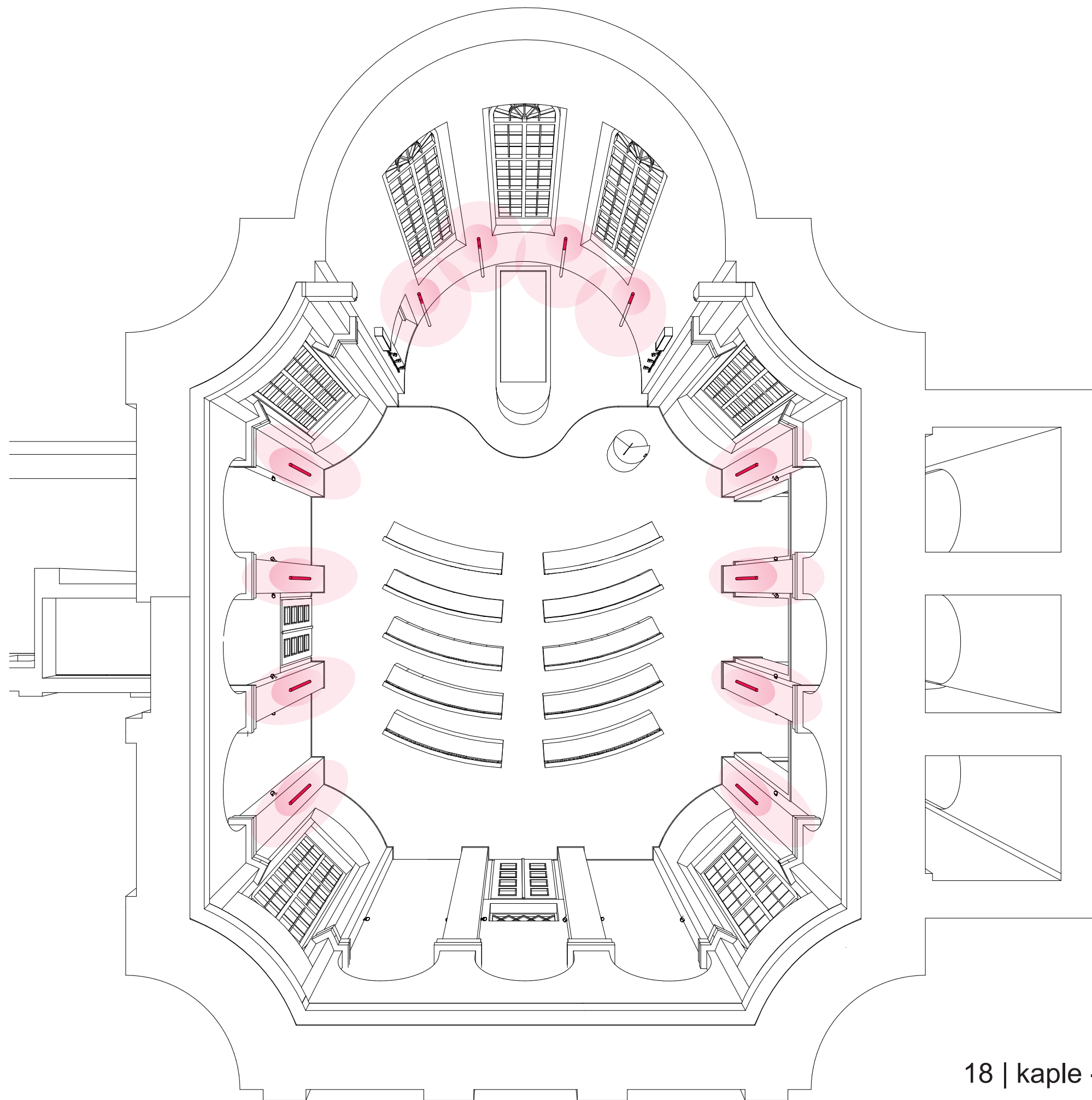

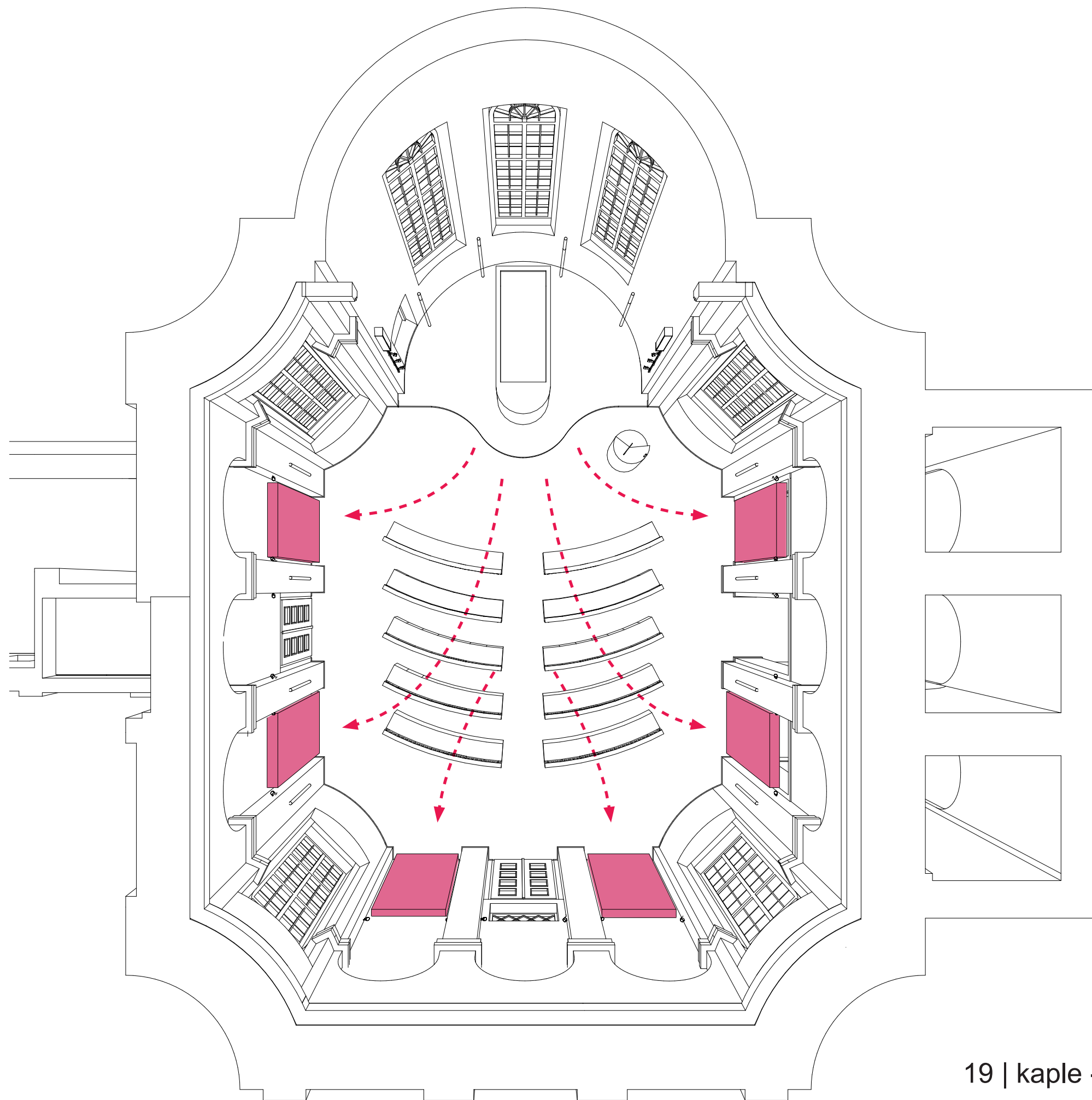

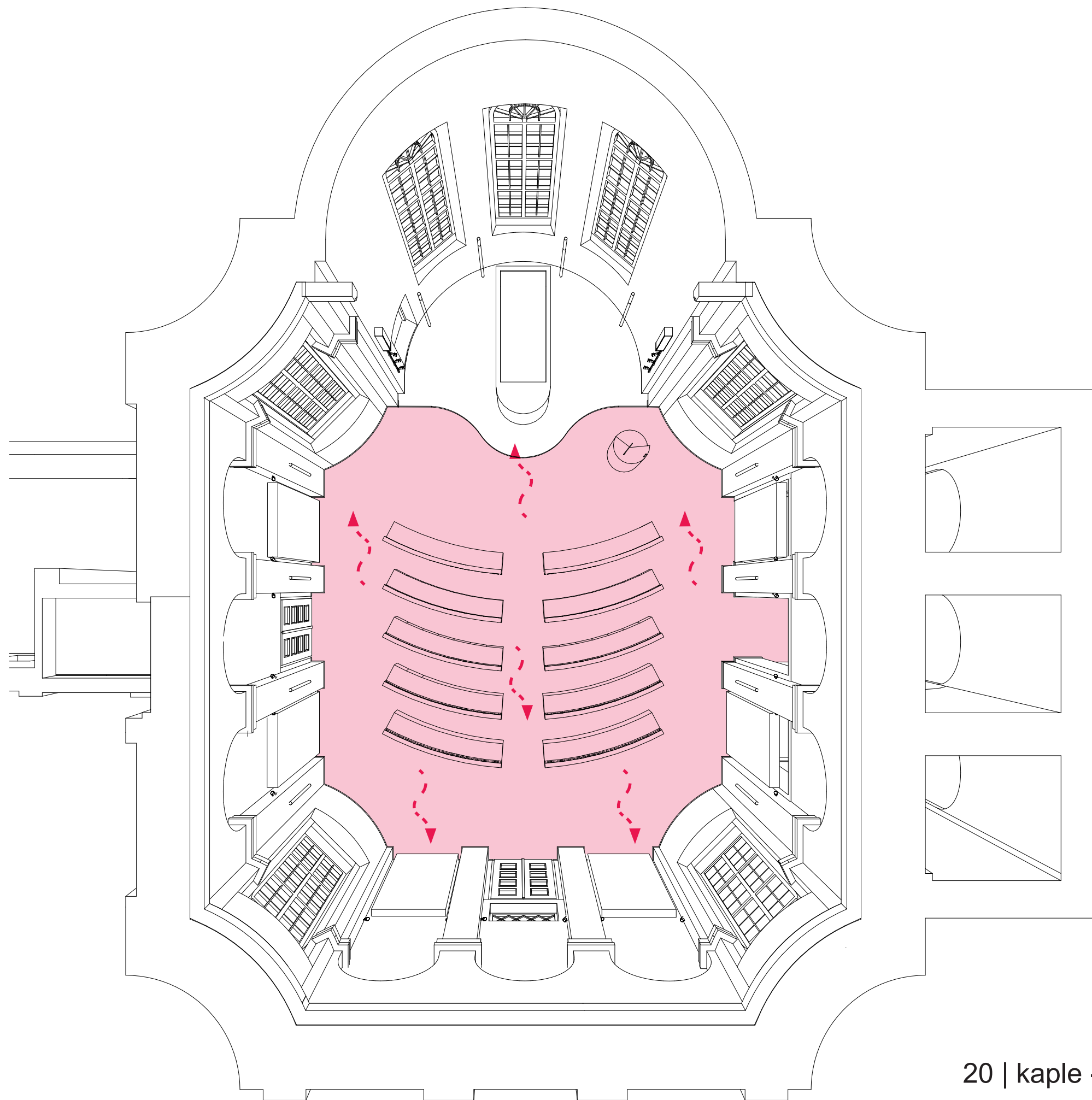

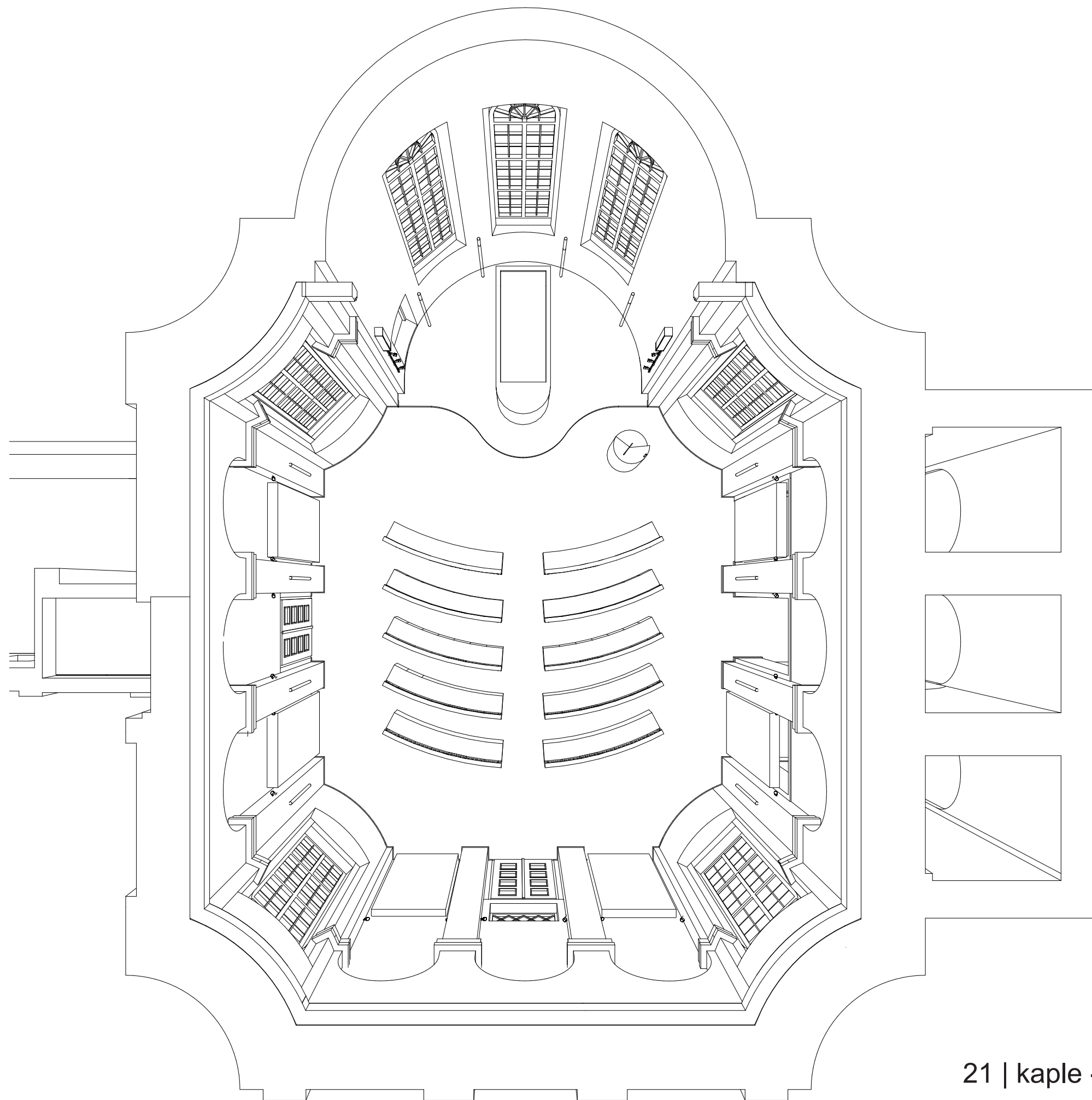

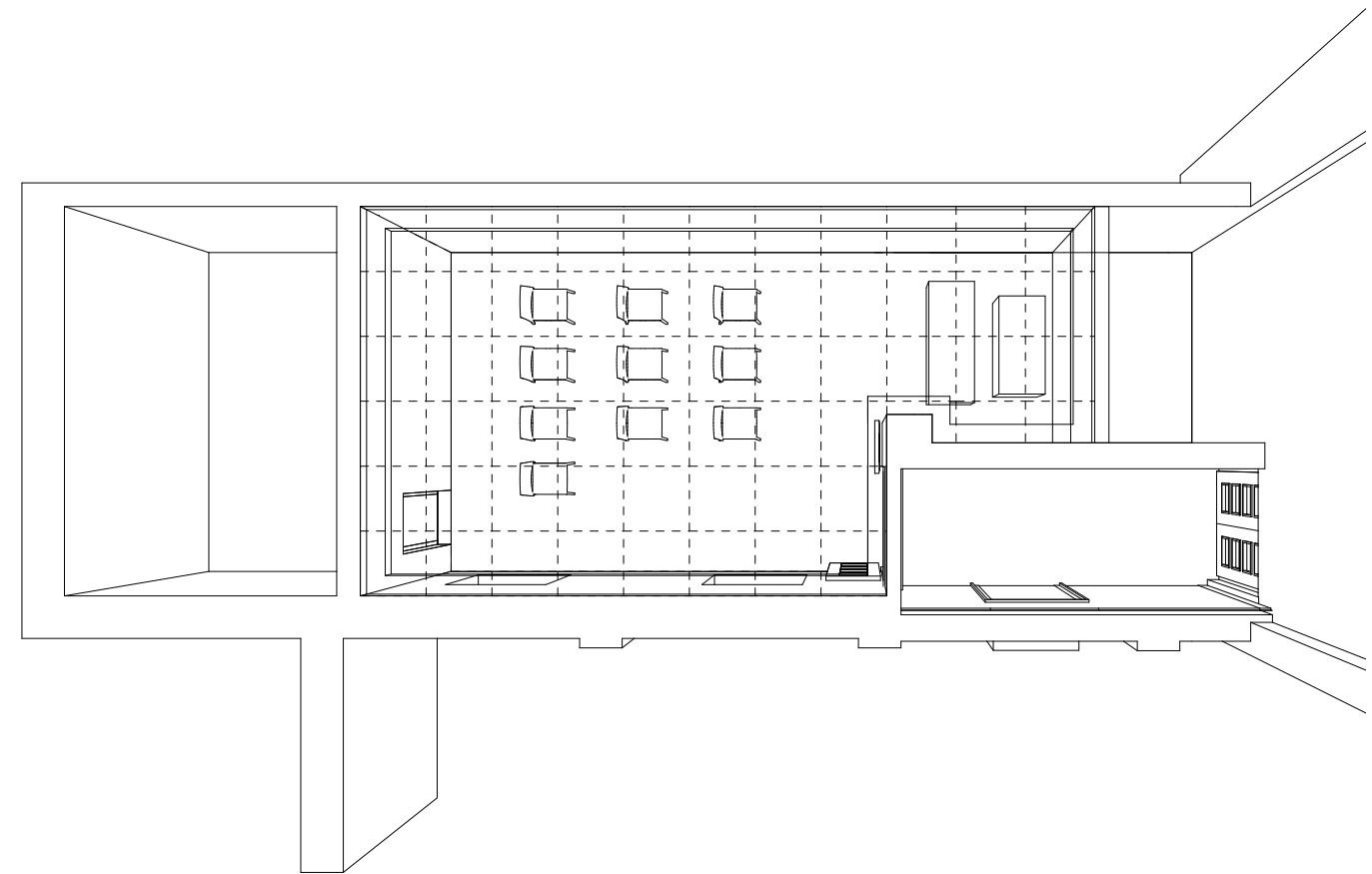

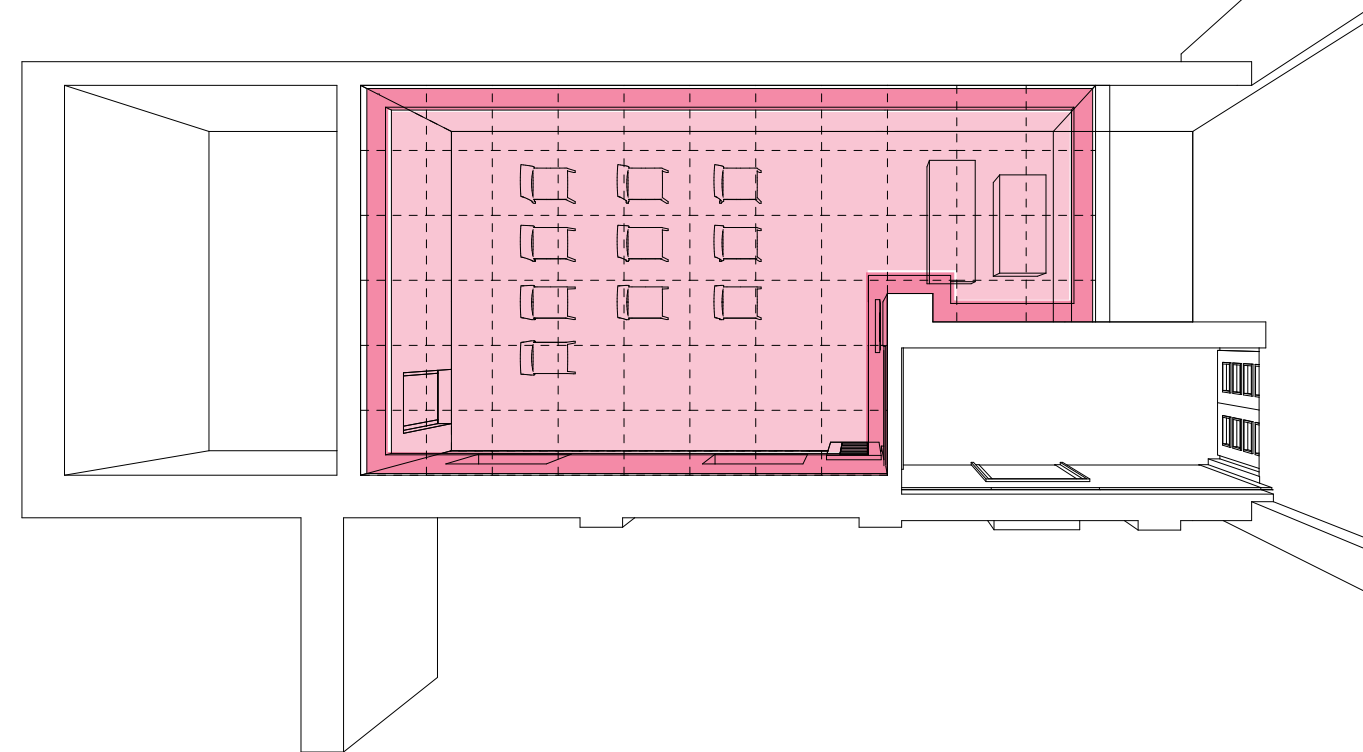
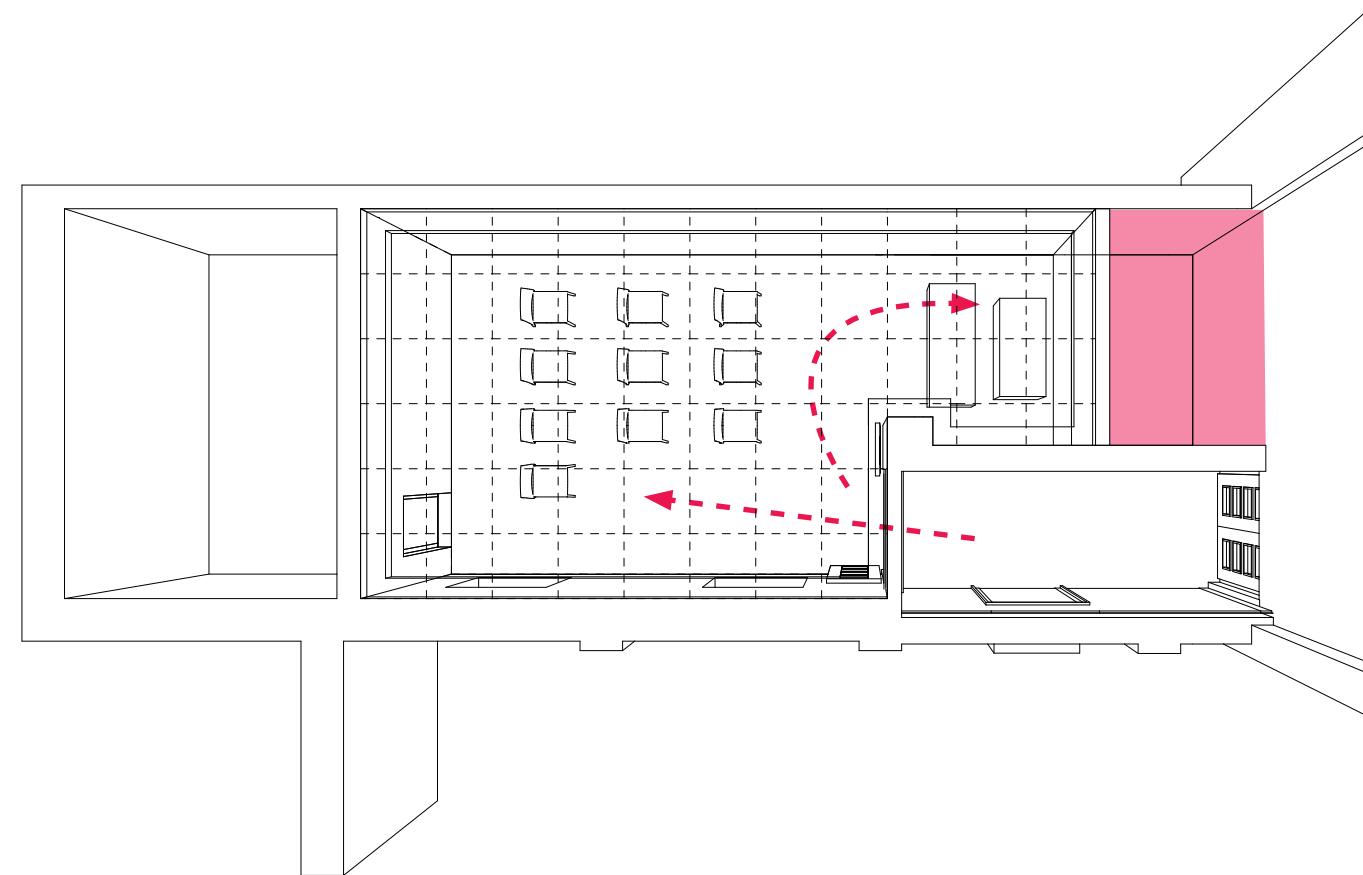

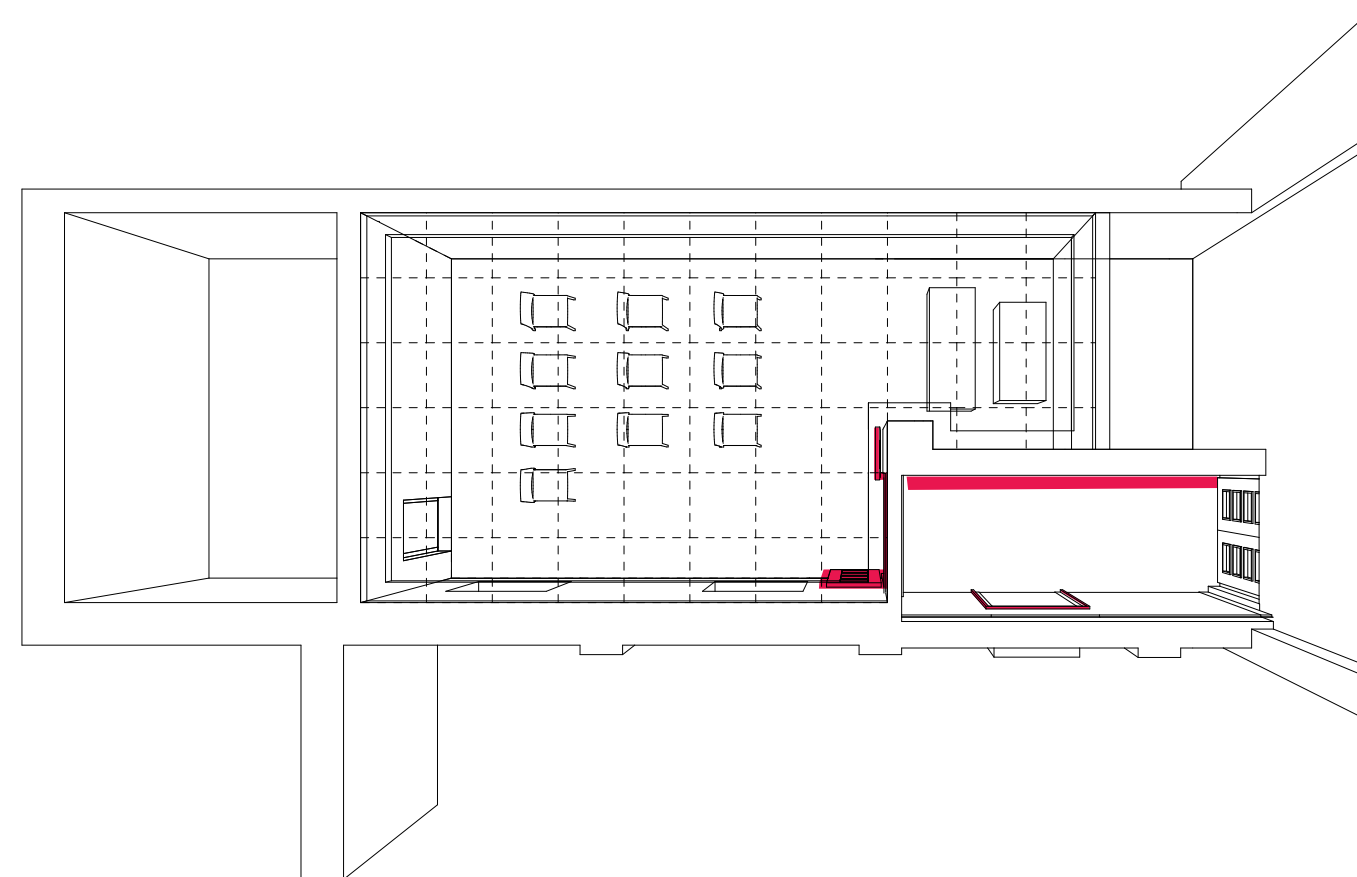

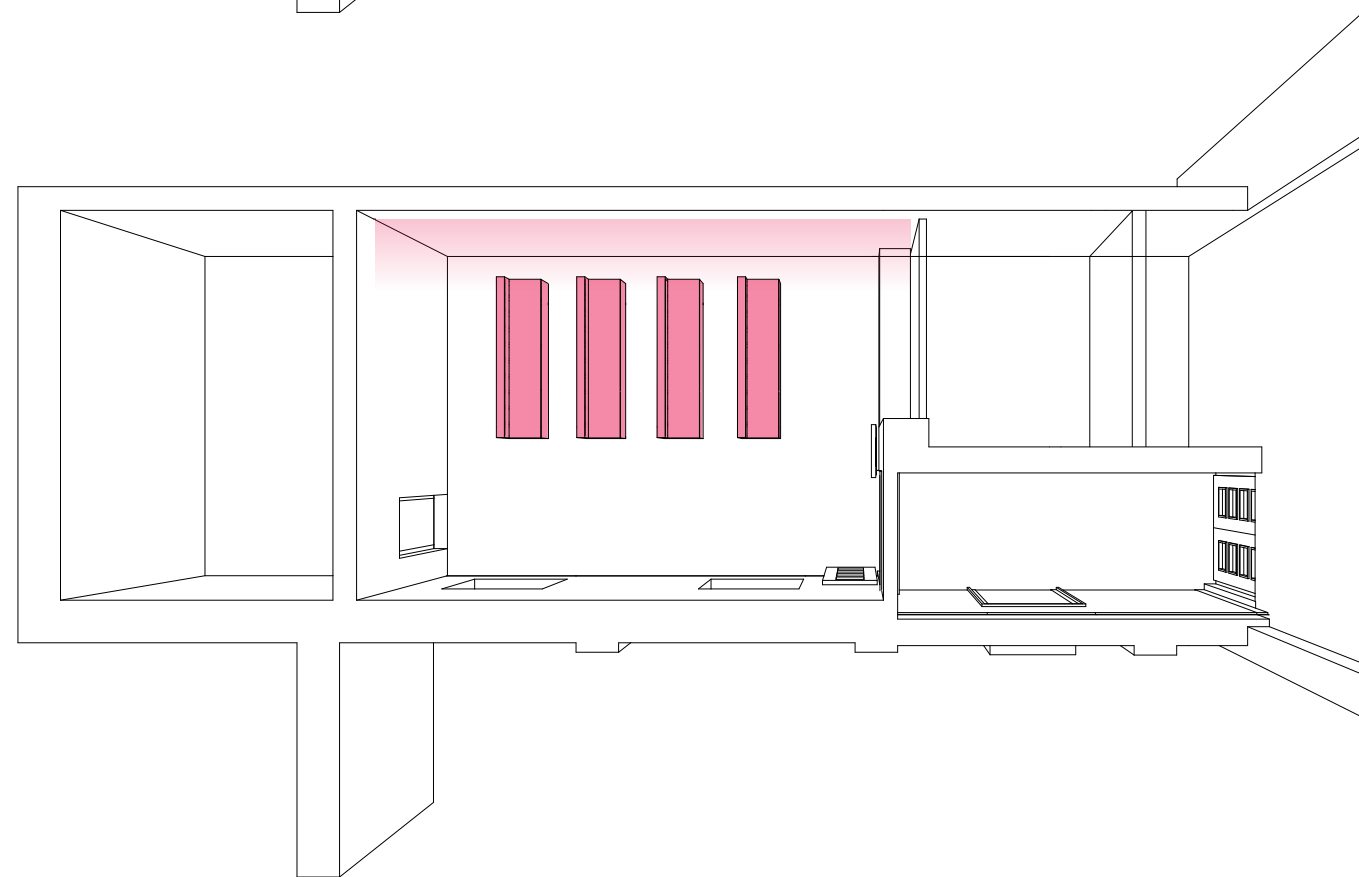
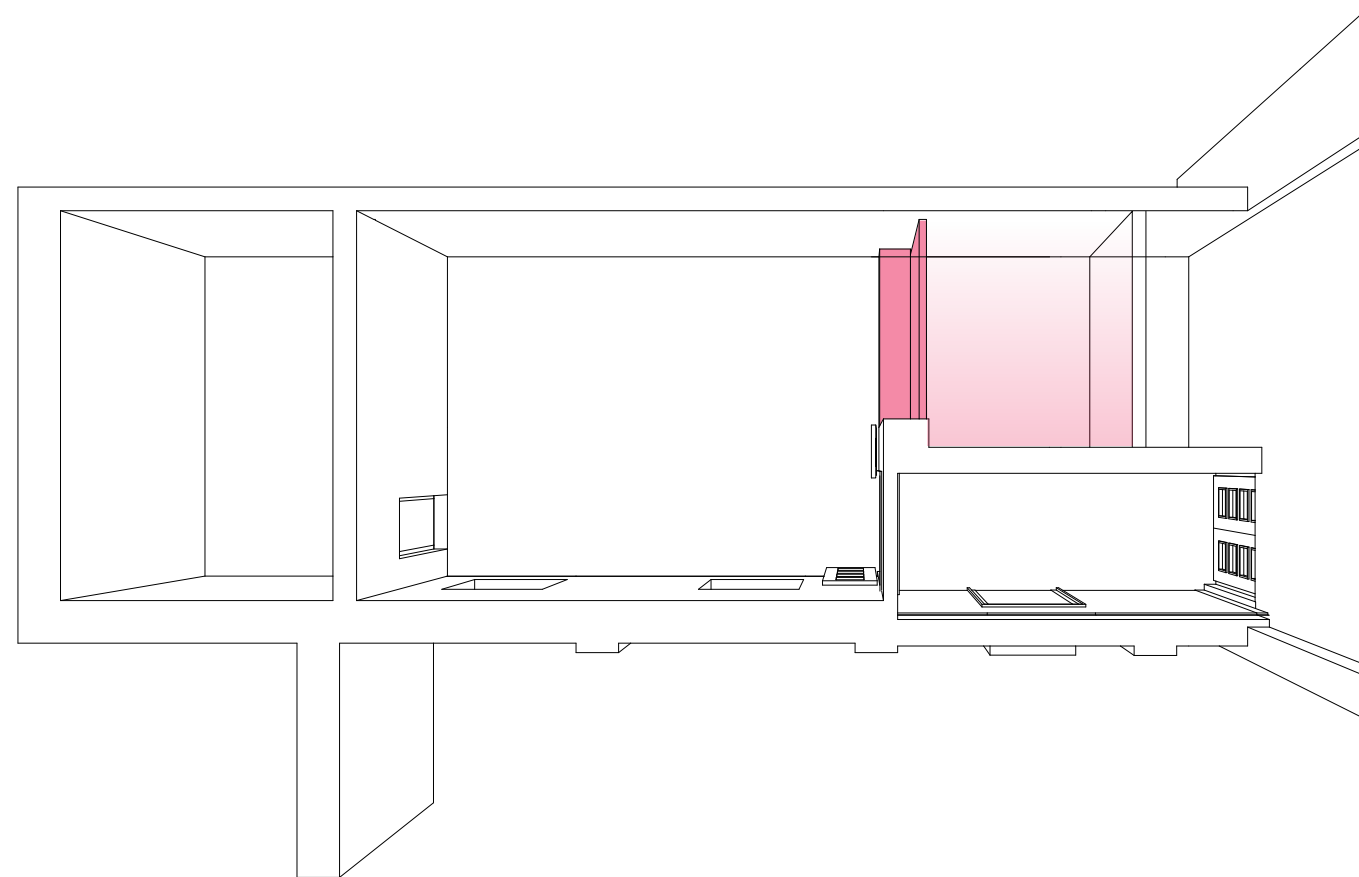
25 | místnost posledního
rozloučení - koncept

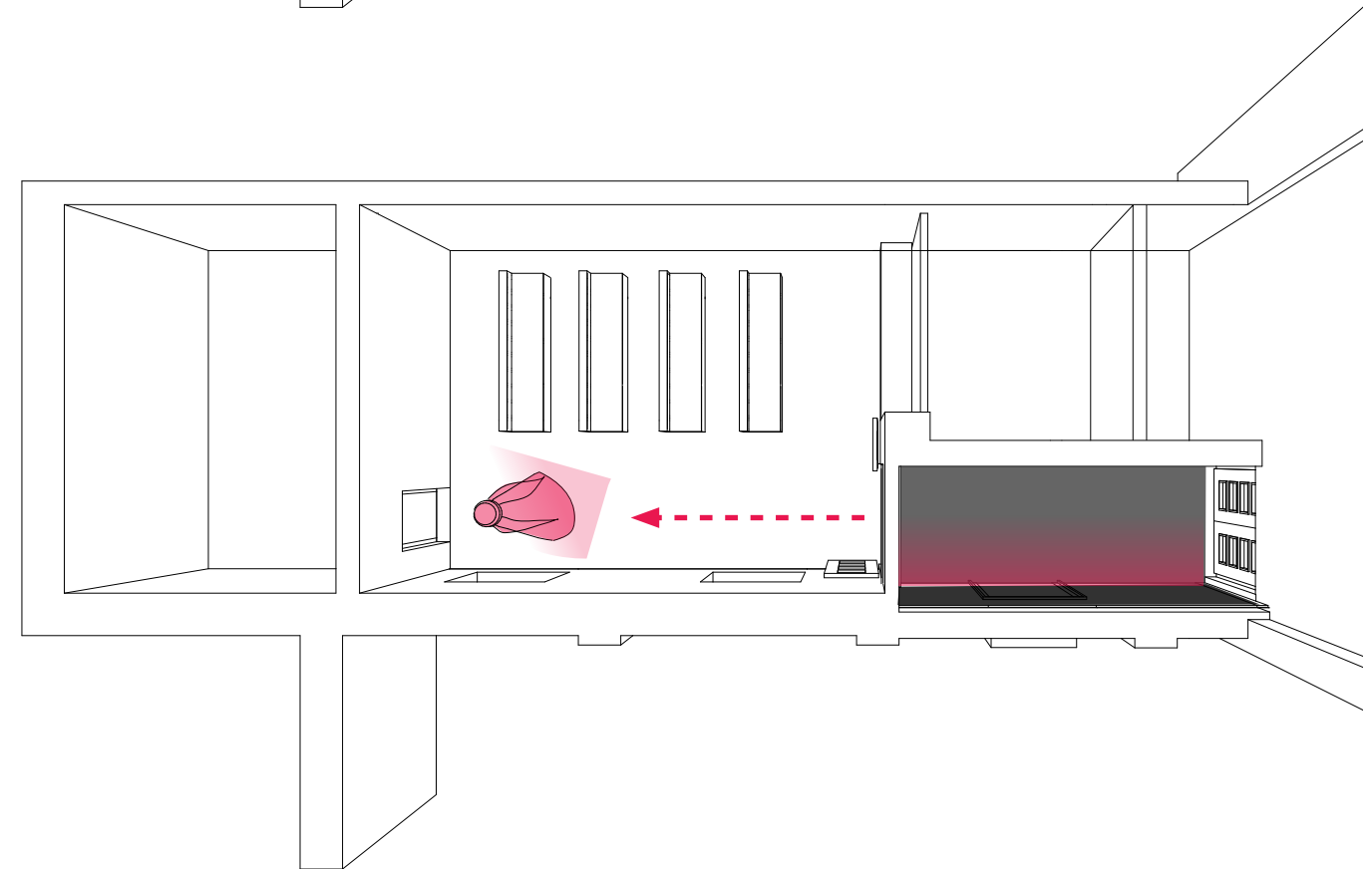
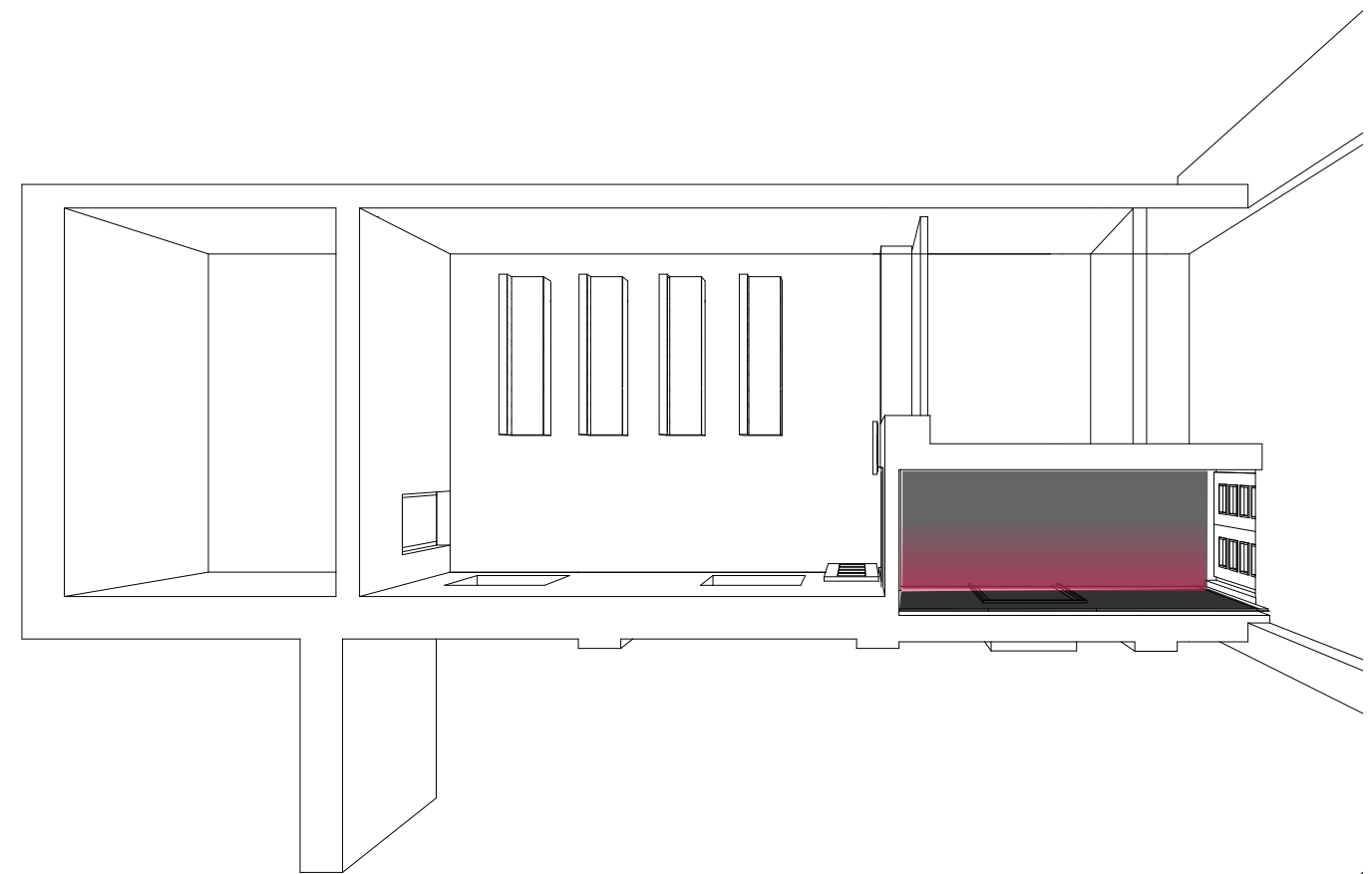
26 | místnost posledního
rozloučení - analýza

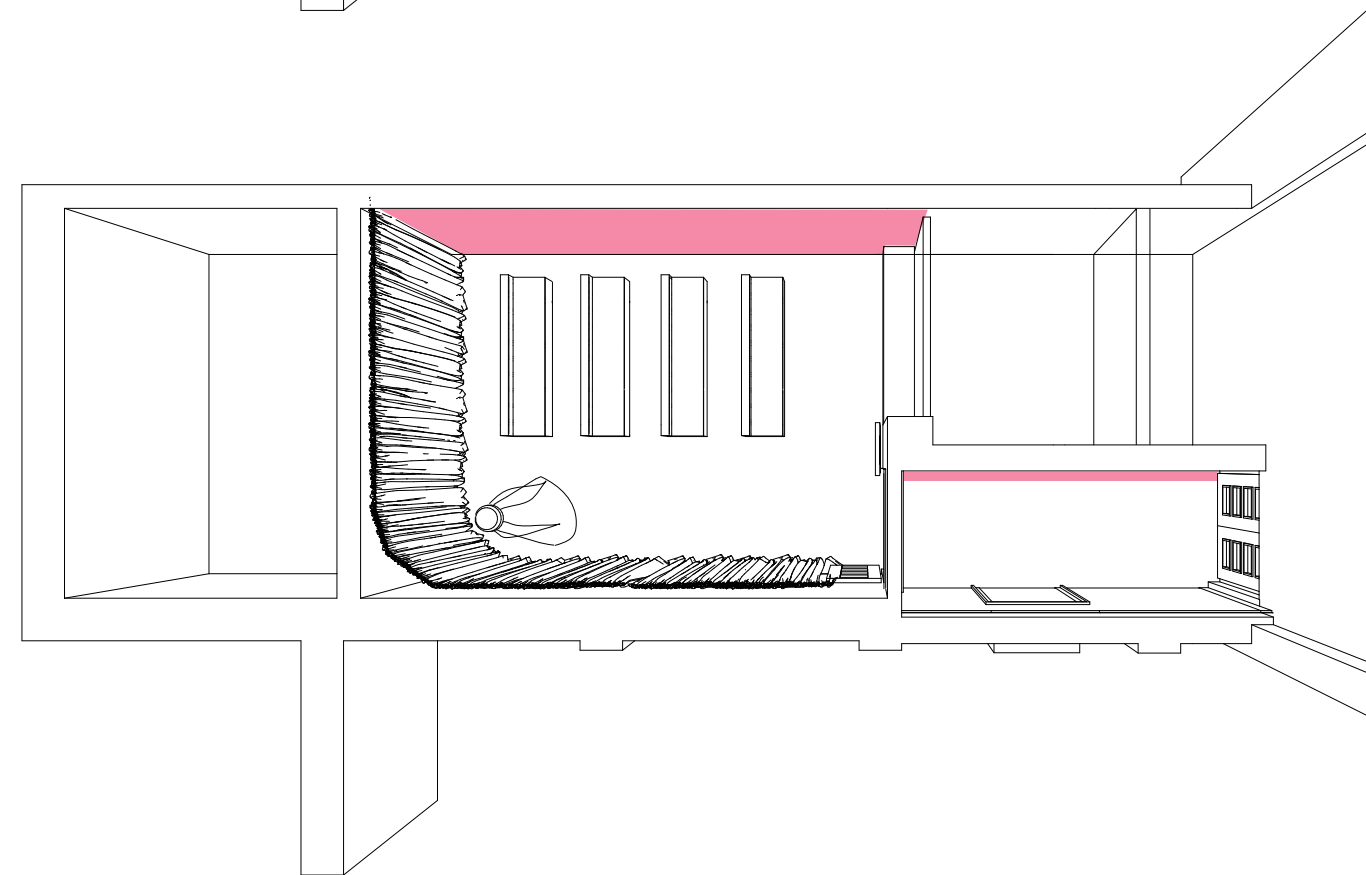
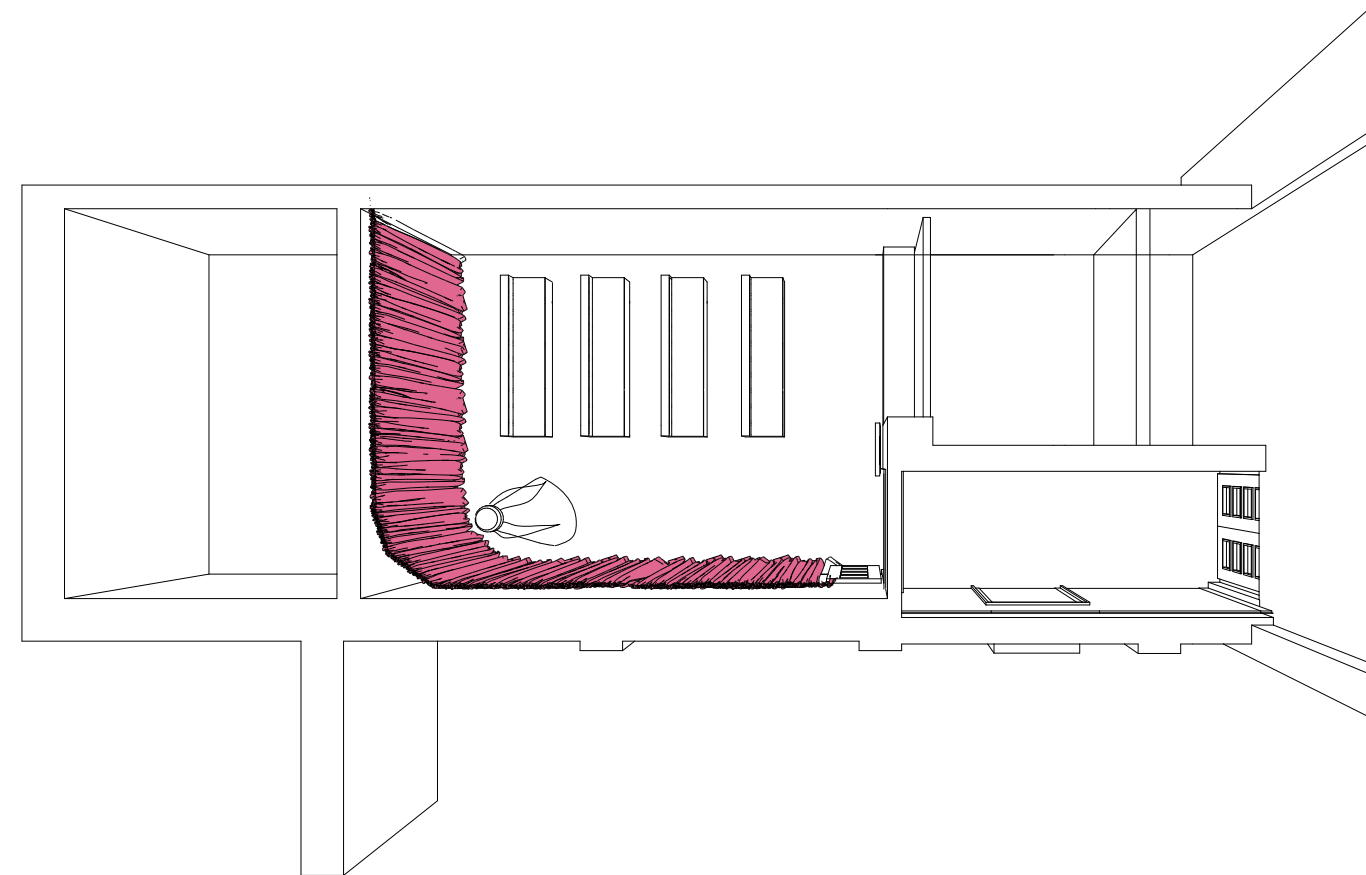
27 | místnost posledního
rozloučení - autentické prvky

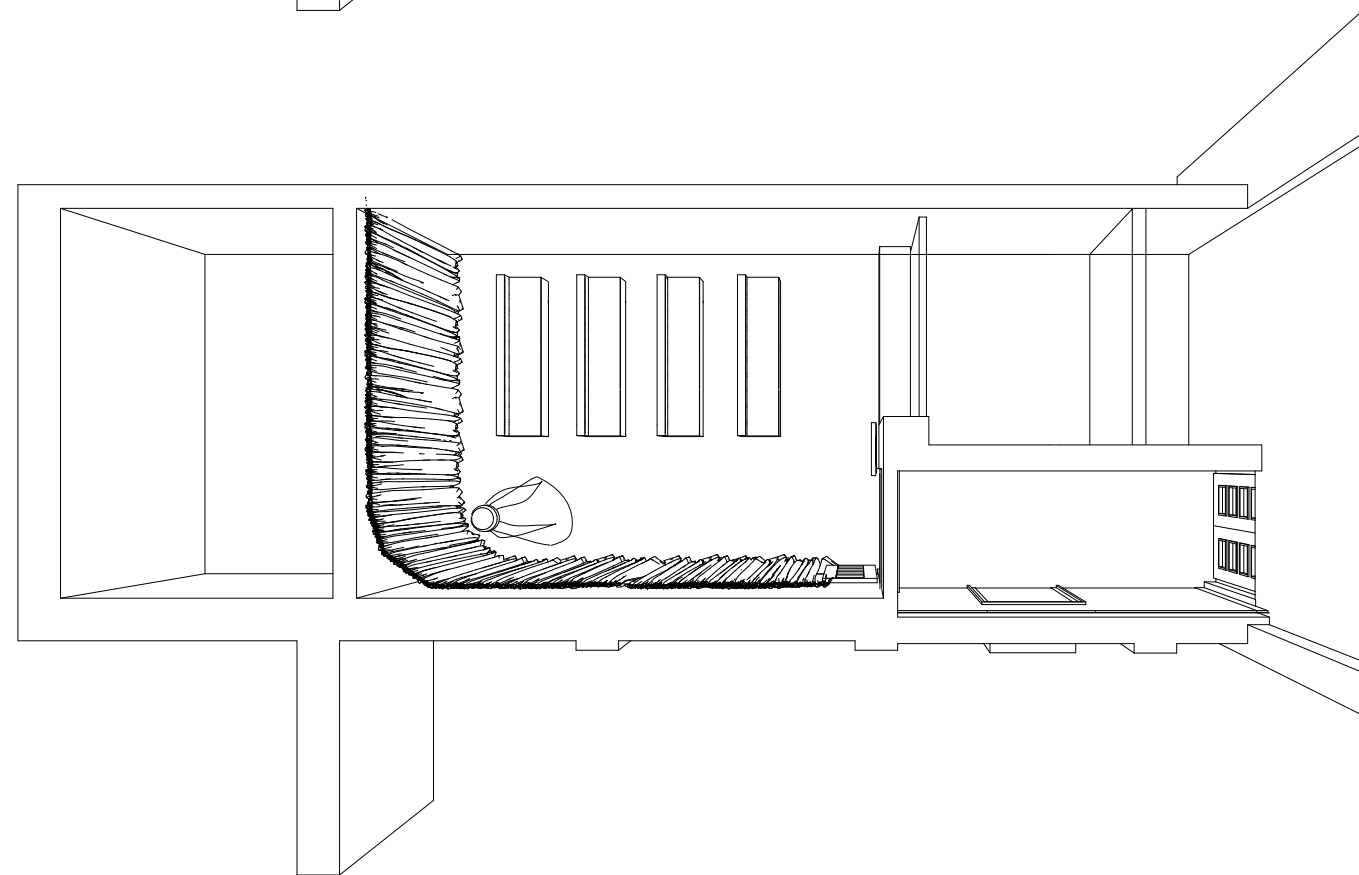
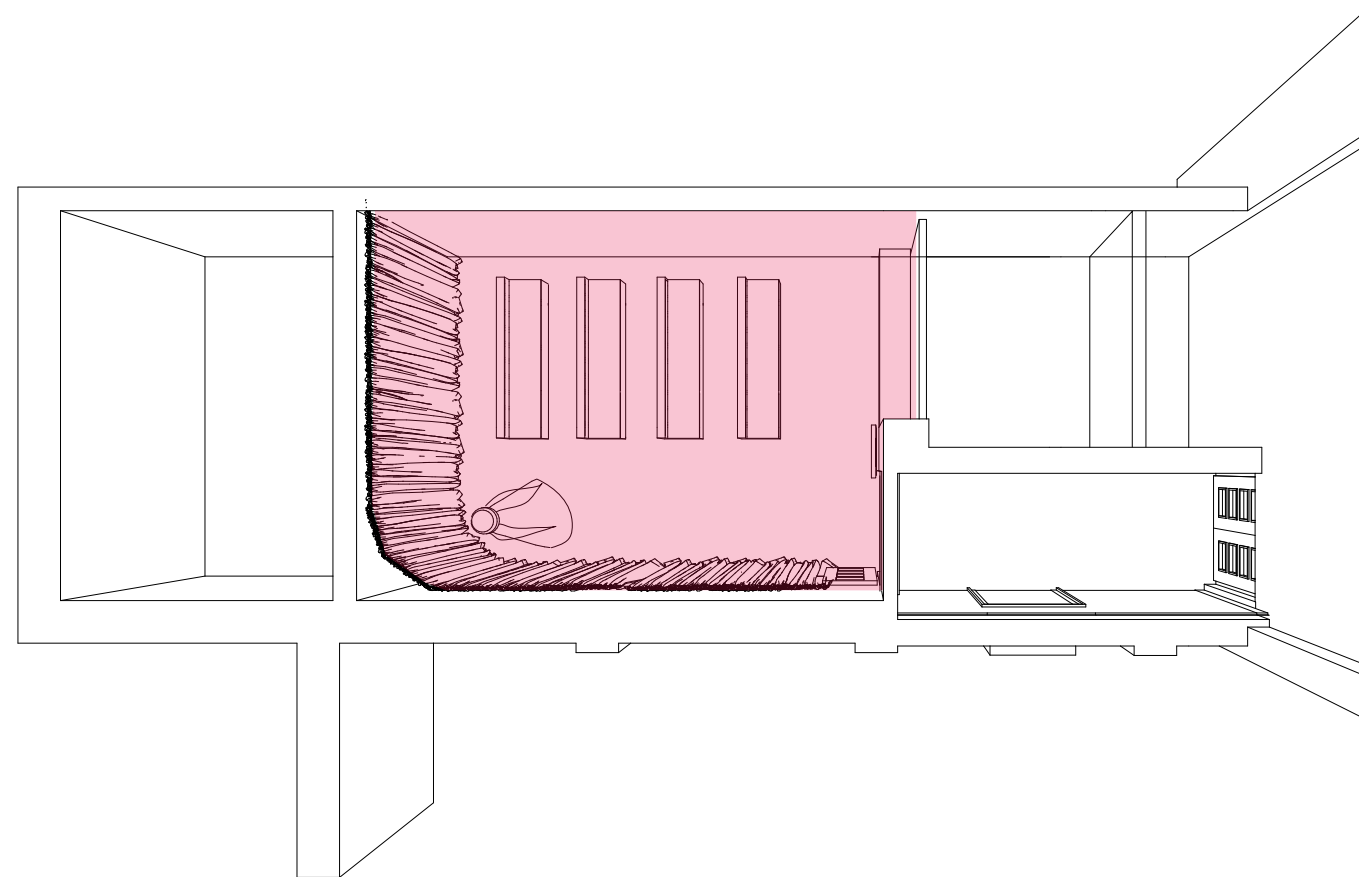
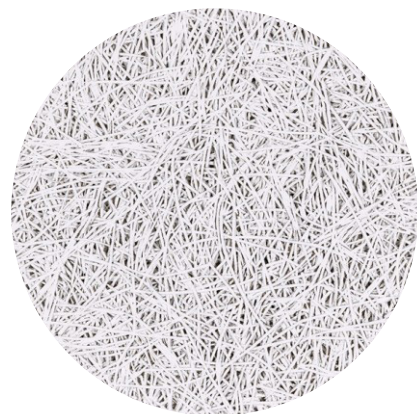
28 | místnost posledního
rozloučení - návrh

29 | místnost posledního
rozloučení, chodba- návrh

30 | místnost posledního
rozloučení - návrh

31 | místnost posledního
rozloučení - návrh

33 | místnost posledního
rozloučení - vizualizace

34 | místnost posledního
rozloučení - vizualizace

